

GODOFREDI CENTNERI

PHIL. MAGIST. ET PROF. P. ORDIN.

GTMN. THORUN.

DE

13.
METEORO
PHILOSOPHICO,

LIBER

COMMENTARIUS

AD

72

BRVCK. H. PHIL. TOM. I. LIB. III. C. VIII.

ET TOM. III. LIB. I. C. II. S. III.

ACCESSIT

ORATIO PVBLICE HABITA

DE

COMPARATIS ANTIQVORVM ET RE-
CENTIORVM MERITIS IN REM
LITERARIAM.

DANTISCI CIOIOCCXXXIII.

Apud GEORG. MARC. KNOCHIVM.

GODOFREDI CENTNERI

PHIL. MAGIST. ET THOM. R. ORIGIN.

ET THOM. THOM.

DE

METAPHORO

PHILOSOPHICO.

LIBER

COMMENTARIUS

AD

PHIL. MAGIST. ET THOM. R. ORIGIN.

ET THOM. THOM.

ACCESSION

ORATIO VERTICE HABITA

DE

OMPARATIS ANTIQVORVM ET RE
CENTIORVM MERITIS IN REM
LITTERARIAM.

DANTISCI GOSCOXXIII.

APUD GEORG. MARC. KNOCH.

GODOFREDI CENTNERI

PHIL. MAGIST. ET PROF. P. ORDIN.
GTMN. THORUN.

DE

13.
METEORO
PHILOSOPHICO,

LIBER

COMMENTARIUS

AD

BRVCK. H. PHIL. TOM. I. LIB. III. C. VIII.

ET TOM. III. LIB. I. C. II. S. III.

ACCESSIT

ORATIO PVBLICE HABITA

DE

COMPARATIS ANTIQVORVM ET RE-
CENTIORVM MERITIS IN REM
LITERARIAM.

DANTISCI CIOIOCCXXXIII.

Apud GEORG. MARC. KNOCHIVM

GODFREY CENTNER

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTEN LENOX TILDEN FOUNDATION

DE

METEORO

PHILOSOPHICO

LIBER

COMMENTARIUS

AD

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTEN LENOX TILDEN FOUNDATION

ACCESSION

GEORGE W. BENTLEY

DE

COMPAGNIE ANONYME ET RE

CESSIONS DE MINES EN RE

UNION

DANIELI GOSWOLD

APR 2 GEORGE W. BENTLEY

VIRIS
MAGNIFICIS
AMPLISSIMIS NOBILISSIMIS
CONSVLTISSIMISQVE
REIPVBLICAE THORVNIENSIS
PRAECONSVLIBVS

DOMINO
ALB. BORKOWSKI,
H. T. PRAESIDI ET IVDICII TERRESTRIS
NOBILIT. CVLMENSIS ASSESSORI
LONGE SPECTATISSIMO.

DOMINO
CHRIST. KLOSMANN,
VICE PRAESIDI ET OFFICII PVPLLARIS
DIRECTORI MERITISSIMO.

DOMINO
ANTONIO GIERING,
R. MINISTERII INVARIATAE AVG. CON-
FESS. DIRECTORI ET PROTOSCHOLAR-
CHAE PRVDENTISSIMO.

PATRIBVS PATRIAE
OPTIMIS

IISQVE
MAECENATIBVS SVIS
PATRONIS

ET
STVDIORVM PROMO-
TORIBVS

AETATEM COLENDIS
SVSPICIENDISQVE

NEC NON
VIRIS
E CONSVLARI ORDINE
AMPLISSIMIS NOBILISSIMIS
CONSVLTISSIMISQVE
DOMINO
IOANN. HEINRICO
WEDEMAYER,
CONSVLI COMMISSARIO REI MILITARIS.
DOMINO
PAVLO DVESTERWALD,
CONSVLI CENSORI ATQVE SCHOLARCHAE.
DOMINO
MICHAELI DE NALECZ,
CONSVLI IVDICI PALAEOPOLITANO.
DE
REPVBLICA
SEQVE
BENE MERITIS

OMNIBVS
PRVDENTIAE ERVDITIONIS RE-
RVMOVE PRO PATRIA
GESTARVM

FAMA CONSPICVIS

AMPLISSIMORVM NOMINVM

DEVOTISSIMVS SERVVS

GODOFREDVS CENTNERVS
VITAM FELICITATEMQVE
PERPETVAM

MAGNIFICI

AMPLISSIMI CONSVLTISSIMIQUE

VIRI

PATRONI NVLLO NON CVLTV

PROSEQVENDI

uauiſ adhuc eſt recordatio bene-
ficii, anno ab hinc, in ciuem
me VESTRVM perbeneuole

collati. Quo enim plus uoluptatis in philoſo-
phiae, hiftoriarum & literarum humaniorum,
ſtudiis offendo: eo non poſſum non impenſius
laetari, quod eorundem publice docendorum
mihi demandare prouinciam uolueritis, quam, ſi

non nisi ex animi VESTRI sententia, quod sane
arrogantiae mihi non sumo, obii, obii tamen
operam dando, quo, pro uirium tenuitate, ea
praestarem, quae ab homine non prorsus in-
felicissimae doctrinae poterant expectari.

Tantum uero abest, PATRONI OPTI-
MI, ut his officii mei partes, quas gratus de-
poscit animus, putem me expleuisse, ut po-
tius nondum habuisse ex merito gratias hu-
manitati VESTRAE, beneuolentiae, patro-
cinio & promotioni studiorum, idcirco nec
satisfecisse spei, existimem, nisi publicum etiam
animi beneficiorum memoris exstare monu-
mentum allaborarem.

Vtor hunc in finem commentatione aca-
demica, quam dudum sub moderamine prae-
ceptoris mei, clarissimi Chladenii, iamiam
professoris publici in academia Lipsiensi, eru-
ditorum examini committere decreueram: ui-
ribus tamen meis diffidens in octauum fere
annum

annum cohibui, pressi, neglexi saepius, nec
nisi interdum examinaui, polui & auxi obser-
uationibus, donec hanc, qua nunc apparet,
faciem induerit.

Imitatus in ea sum libellum VVerenfelsii
longe praestantissimum de meteoris orationis,
non qua ingenii felicitatem exquisitissimam, aut
dictionis Atticam gratiam, aut rerum doctissi-
marum copiam suauem, sed qua solam fini-
tionis, modorum meteori & fontium, inuesti-
gationem. Quantum enim inter consummati
oratoris, qualis quidem VVerenfelsius fuit, la-
bores exasciatis & philosophi, negligentem
subinde, orationem discrimen est, tam parum
lucubratio mea illius exaequat uim & uirtu-
tem dicendi. Non omnem tamen exui latini-
tatis cultioris nitorem, quin, quoad rei phi-
losophicae patiebatur indoles, observaui dili-
genter, eaque re exemplum praeiui iuuen-
tuti scholasticae, coniungendi cum philosophia
literarum humaniorum studii.

Agite

Agite dum PATRONI MVNIFICEN-
TISSIMI mihiq[ue] pergratiose permittite, ut
hoc, quantulumcunque specimen industriae
meae, non offeram modo & dem atque dicem
nominibus VESTRIS amplissimis, sed mani-
bus etiam VESTRIS submis[se] insinuem,
hocue ipso actu sempiternum, si Numini pla-
cuerit, obseruantiae meae, pietatis, cultus &
obsequii, testimonium esse iubeam.

DEVS VOBIS OMNIBVS, consiliis
VESTRIS, genti cuiusque & familiae, VE-
STRAE inquam in agendis rebus dexteritati,
promptitudini, prudentiae longo rerum usu
probatae, amoris in literas, sua semper gratia
adsit, uitam largiatur & ualeitudinem prospe-
ram, prosperam fortunam, successus susce-
ptorum prosperos, & melioris seculi non
spem, non pia desideria, sed possessionem
quam gratissimam, diutissimamque. Dabam
Thorunii A. R. S. CIOIOCCXXXIII. Kalend.
Martii.

AD

AD LECTOREM HVMANISSIMVM

Vt aequum te censorem auctori praebeas, nec deerrationes typorum, quas cauere absens non poterat, eidem tribuas, maiorem in modum te rogat, ut prius, quam ipsam opusculi adiisti lectionem, breuem hunc syllabum percurras, & suo quemuis errorem loco exinde corrigas.

Quod ad orthographiam, auctor nec compendio utitur quodam uocum uulgo abbreviaturis, nec litera v in minusculis, nec litera s nisi in fine, sed semper longiori f in medio uocis, nec consuetis numerorum characteribus, quin eorum loco IIII pro IV. VIIII pro IX, XXXX pro XL: quia tamen typographus praescriptum hoc, partim ex defectu literarum u & f, partim quod in margine spatium defuit, non est per omnia secutus, principio te rogo lector ne inaequalitatem orthographiae & inconstantiam mihi imputes.

Interdum integrae uoces latinae sunt omis-
sae, aliae surrogatae, quaedam etiam bis posi-
tae, & graeca hinc inde male habita.

In primis uero notandus est error quod
ex uoce *lia* factum est Ha, & ex uoce *etiam*,
diuisa

diuifa ut pofcant regulae diuifionis, *et - iam,*
factum & *iam*

Sed ad ipsum syllabum accedens rogo ut
legas

Pag. lin.		Pag. lin.	
10	10 quidem	64	4 non possumus, quia
11	4 commentatiuncula	67	16 moralibus
	lam	71	1 Ergo
12	17 propinare		14 positium
16	ult. in notis deleas uerba Socratem iungat	73	not. Subinde &c. lin. 5. depouillée
36	2 criterium		8 substances
37	6 multis	74	2 cognitionis
39	5 queat		10 prolatae
44	ult. concludo		13 laudanda
46	8 Ita, & in not. non. nemini		in not. 1. livre
47	14 N. V. C. penult. ubi adest		11 nous
			12 choisir
48	5 id quod	81	8 quo
51	15 potuerit	83	penult. demonstrationes
52	1 determinata		In indice
53	15 ab eo		A artic. 1. lege adorea
	16 τὸ non distinctissime		M 3. philosophi
54	3 μετεωρίῳσι		artic. 14. vers. an sit sublime
	4 Synonymum		P artic. 5. cur eo meteorum excipiatur
55	18 Interest		7. Φοιβολογείν
56	3 denotatam		In oratione
	12 quaestione		Pag. lin.
	not. 15 alteri	5	20 quas
58	4 opinione	13	1 facilis est conciliatio
59	17 ingenii		6 Tarentinum
62	14 etiam		
63	14 petant		

SYNOPSIS.

- I. Praeparatio lectoris ad institutum.
- II. Instituti occasio remota, Stoicorum philosophia.
- III. Proxima, BRVCKERI de ea iudicium, quod sit meteorum.
- IV. Meteorum hoc quid sit?
- V. Autoris assensus cum formidine oppositi.
- VI. Ratio dissensus autorum, qui traditur perpetua allusione.
- VII. Tullii laudatio Stoicorum & indignatio.
- VIII. Fabii iudicium pro Stoicis.
- IX. a. Luciani scopsis.
- X. b. Plutarchi fluctuatio.
- XI. Lipsii uirtus & audacia in defendendis Stoicis.
- XII. Gatakeri & Buddei pugna.
- XIII. Thomasi lusus imaginationis.
- XIV. Quid autor in re dubia consilii ceperit.
- XV. Ratio instituti.
- XVI. Sponsio quod contra BRVCKERVM autor non scribat, & qualem se uelit iudicari.

SYNOPSIS.

CAPVT I.

DE

SAPIENTE STOICORVM, VT METEORVM
PHILOSOPHICVM REPRAESENTATO.

XVI. Sapiens Stoicorum perfectus & proficiens.

XVII. Perfectus perhibetur fuisse, testimonio Senecae quod perpenditur.

XVIII. Transitus ad descriptionem Bruckerianam Sapiientis.

XIX. Eius descriptio quoad habitum & cultum.

XX. Eius descriptio quoad dialecticus est,

a) in uerbis.

b) in gestu

XXI. Stoicus quoad physiologum agit.

XXII. Eius Enthusiasmus & Spinozismus.

Transitus ad sapientem in uita.

XXIII. Stoicus sapiens in uita omnia in omnibus

XXIV. Eiusdem praecepta moralia quae sequitur

XXV. Crisis ex mente doctissimi BRVCKERI.

CAPVT II.

DE

NOTIONE METEORI PHILOSOPHICI
INDÉ ABSTRACTA.

XXVI. Vocis meteori significatus proprius & improprius.

XXVII. Improprius physicus.

XXVIII. Improprius orationis ex mente VVerenfelsii.

XXIX.

SYNOPSIS.

XXIX. Meteorum orationis an sublime sit? & quid uere sublime? Exemplum.

XXX. An dictio inanis & cur? Exemplum.

XXXI. An uitiosa dictio.

XXXII. Transito ad formationem meteori philosophici.

XXXIII. Meteorum philosophicum in re sublimi committitur. Consensus Brukeri.

XXXIV. Sed hanc mentitur & dubiae est cognitionis. Consensus Brukeri.

XXXV. Sublimis in philosophia notio quomodo comparanda.

XXXVI. Eius finitio & affectiones.

XXXVII. Cur meteorum philosophicum dicatur sublimem scientiam mentiri, non solidum sublime?

CAPVT III.

DE

VARIIS GENERIBVS METEORI PHILOSOPHICI EORVNDENIQUE AFFECTIONIBVS.

XXXVIII. Quotuplicis generis meteorum sit?

XXXIX. Idem errores occultat.

XL. Ecquando lapsus in forma demonstrationis pro meteoro habendus.

XLI. Exemplum. Dariesii demonstratio: quod omnis spiritus plurium personarum capax sit, quae proposita meteoris accensetur. Fons meteori: definitiones falso pro pragmaticis habitae.

SYNOPSIS.

XLII. Exemplum alterum: quod omnes spiritus finiti corpus habeant.

a) Eius demonstrationis analysis.

b) Probatio quod meteorum sit.

XLIII. Meteora in materia demonstrationis.

XLIV. Meteorum ex abundante notione. Probatio. Exemplum. Rudigeri definitiones, eorum qui definitionem Volfianam de DEO carpunt.

XLV. Meteorum incompletae notionis. Demonstratio. Exemplum finitio continui Aristotelis.

XLVI. Meteorum definitionis identicae

XLVII. Meteorum ex terminis uagis. Exemplum horum omnium indifferentia aequilibrii.

XLVIII. Meteorum ex studio hypothesium. Demonstratio. Exemplum.

XLIX. Meteorum ex confusione notionum imaginariarum cum realibus. Exemplum error idealistarum.

L. Num definitiones etiam meteora esse possint? & quando id fiat? Exemplum. Definitio rationis, per notiones antecedentes &c. definitio possibilis, per id cuius existentiae praestandae non sufficiunt uires &c. definitio eorundem Volfiana an pro meteoro habenda? porro Kinghii idea libertatis & Melodius obiter.

LI. Meteorum ex prouocatione ad miraculum nec non omnipotentiam diuinam. Demonstratio

stratio. Exemplum systema causarum occasionalium Cartesii.

LII. Meteorum eorum qui miracula naturaliter exponere uolunt. Demonstratio. Exempla ex Connor euangelio medici.

LIII. Meteorum quod committitur, quando demonstrationem ingrediuntur principia ex reuelatione petita. Demonstratio. Exemplum. Valentini Alberti ius naturae ex reliquiis imaginis diuinae.

LIV. Meteorum quod committitur, quando mysteria fidei nostrae sanctissimae audemus demonstrare. Demonstratio. Exemplum Dariesii infelix demonstratio Trinitatis.

LV. Meteorum, quando principia prima demonstrare uolumus. Exempla Straehleri demonstratio principii contradictionis, & demonstratio quaedam rationis sufficientis. Monitum, de non deferendis temere definitionibus Volfianis.

LVI. Qui meteorum errat, is & multarum rerum & uariam cognitionem uendit. Probatio asserti.

LVII. Cur multi meteora cum plausu excipiant, multi grauitur offendantur? Variarum eius rei causarum.

LVIII. Quod meteorum speciem magnam acquirat, quando eius usus singulares in philosophia praedicantur.

LIX. Quod meteorum & uera & falsa esse possit propositio.

SYNOPSIS.

LX. An idem etiam principium fit?

LXI. Quod meteororum gradus dentur.

CAPVT IV.

DE

CAVSIS METEORI NEC NON CAVTIONIBVS QVIBVSDAM IN FVGIENDO DIIVDICANDOQVE METEORO OBSERVANDIS.

LXII. Transito, qua peracta allegantur.

LXIII. Causae.:

a) Neglectus logicae practicae.

LXIV. b) Neglectus ordinis ueritatum naturalis.

LXV. c) Confusio finium & indolis scientiarum.

LXVI. d) Studium hypothesium.

LXVII. e) Definitionum mathematicarum incauta applicatio.

LXVIII. f) Quando non syllogistice sed enthymematice argumentari a teneris assueuimus.

LXIX. Qua ratione cauere meteorum debeamus, & epilogus.

DE
METEORO PHILOSOPHICO.

uum meteori uocabulum
tantae sit indolis, ut simul
atque idem audias, (audias
licet abrupte) statim rem
si nouam narrari credas, hinc scisciteris,
quiras, circumspicias quaquauerfum,
ocurras in publicum, omnia denique agas
tentes, quibus ortam in te rerum noua-
m cupiditatem possis satiare, placet, le-
or humanissime, ne, in tanta animi agita-
one, nescio quid a me expectes, breui-
us & rem, & instituti rationem explanare.

I.
Praepa-
ratio le-
ctoris ad
institu-
tum.

Scilicet uetus est exprobratio, quae
stoicorum sectae iam inde a suis princi-
piis scribitur: quod arrogantes nimis phi-

II.
Instituti
ocasio
remota,
Stoico-
rum phi-
losophia

As losophi

II. Quod arrogantes nimis, inuenies has & sequen-
tes exprobrationes passim apud CICERONEM
lib. IV. Tuscul. quae est, LUCIANVM in Her-
met. FABRICIVM in diss. de cauillationibus
stoicorum.

losophi fuerint, quod magnifice de rebus
senferint, quod docuerint quae longe
supra vires mortalium essent, quod fe-
fellerint praestigiis uerborum, quod de-
nique tantum pupugerint interrogatiun-
culis angustis, quibus tamen, etiam qui
assentiebantur, nihil animo commoti
fuissent. Hanc satis acerbam philosopho-
rum inter antiquos, quantum ego qui-

III. non modo resuscitauit nuper uir prae-
Proxima stantissimus IACOBVS BRVCKERVS, in
Bruckeri pereleganti, quod praeterito decennio
de ea iu- edidit, historiae philosophicae compen-
dicium, dio: sed, ut solent melius multa anti-
quod sit quis nostri eruditi, per quam apte nouo
meteo- *rum.* *meteori philosophici nomine* insigniuit: cuius

IV. significandi uis eo breuibus redit: quod
Meteo- quicquid magnifici aut senferint, aut elo-
rum hoc quuti sint Stoici, id omne aurorae bo-
quid sit? realis simillimum euadat: quia ut haec
amplissimi conspectus, non nisi tamen
aer & nubes foret, ita grandia illa so-
nantia

III. *Meteori philosophici nomine.* uid. compendii
Bruckeriani germanici tom. I. lib. III. c. 9.
p. 997. not. (ddd) sq. it. tom. III. lib. I.
c. 2. p. 1061. not. (f).

nantia uerba, nihil omnino in recessu haberent. Id quod & exponendum nunc fuit, & occasionem dedit scribendi qualemcunque hanc commentatiunculum.

Vix enim rem, & uocem nouam, inaudiui, & legi, cum dignissimam putavi, quam curatius obseruarem, perpendereque, quia ex sententia illius uiri tam graue phaenomenon esset, ut toti Stoicorum familiae ruinam portendere, uideretur. Obseruaui igitur pro tenuitate, perpendi, contuli, si ita loqui fas est, obseruationes cum obseruationibus, nihil praetermisi quod assensum eliceret, assensi, & ut breuibus dicam uidi meteorum sapientem quoadusque Bruckerum legi, at dum posui librum, idem mihi contigit quod Ciceroni Phaedonem legenti, ut elaberetur, quicquid uiderim. Quemcunque enim consulo autorum, quos uir clarissimus citat, alius atque alius est in narrando, adeo ut uere hic euenire experiar, quod in illis meteoris accidere solet, a quibus sibi metuunt mor-

V.
Autoris assensus cum formidine oppositi.

VI.
Ratio dissensus autorum qui traditur perpetua allusione.

V. *Ruinam portendere* BRUCKERVS 1. c. tom. I. p. 993. *Phaedonem legenti* CICERO *Tuscul. quæst. lib. I.*

mortales, nunc portentis, nunc fabulis, nunc nescio qua imaginationis vi ipsis sibi imponentes.

VII. *Tullii laudatio Stoicorum & indignatio.* TVLLIVM enim quod attinet stupet ille plane sapientem Stoicorum colores suos tam uarios, tam & saepius, & mirifice, & subito mutantem. Interdum delectatur spectaculi amoenitate, interdum subtimet eloquentiae suae, & nescio quam eius offensam mox portendit, mox indignabundus, & plenus bilis excipit, fatum & Stoicos imprecatus.

VIII. *Fabii iudicium pro Stoicis.* Aequior FABIVS est QVINCTILIANVS, scriptor elegantissimus, cuius iudicia & uisa lectoribus suis fere perpetuo inexpectati quid, dulcissimique ueri proprinare solent. Hunc, rogatum a Romana iuuentute sententiam, apposite fatis iudicare, maxime de illo metu Tullii, inuenio. Discrimen enim, quod eloquentem inter & philosophum est, probe aduertit.

IX. a. *Luciani scopis.* LVCIANVM dum consulo, sectarum illum omnium ueritatisque omnis osorem

VII. *Tullius* passim in libris philosophicis maxime quaestionibus Tusculanis.

VIII. *Quintilianus* Institut. orat. lib. X.

IX. a. *Lucianus* loco superius citato.

rem scepticum & caninum, pessima quae-
uis, deprehendo, non coniicientem mo-
do, sed portendentem & propalantem.

PLVTARCHVS ingenuus est prisca IX. b.
aeui autor, sed hoc in negotio, ut qui *Plutar-*
tarde ueniunt spectatum, quaerit & cir- *chi flu-*
cumspicit hominem, & dum non inue- *ctatio.*
nit, suum illud nobis: ἔτι δε ἔτος οὐδαμῶ
γῆς ἔδ' ἐ γέγονεν obtrudit, fabulam sibi
perhibens narrari, plane ut solent qui
praeclusi sunt spectaculo.

LIPSIVS post inueteratos satis metus X.
a philosophematibus Stoicorum, totum *Lipsii*
se illis obiicit, nec non id agit, ut cum *uirtus*
praeiudicatas pellat opiniones, tum ra- *& auda-*
tioni conueniens esse, quod perhorres- *tia in*
cant alii, nec conueniens modo rationi, *defen-*
sed utile etiam in uita, demonstret. *dendis*
Litat tamen partibus, & subaudaculus *Stoicis.*
in laudando & defendendo est sapiente,
paucis, (nisi figuratae dictionis leges ex-
cedo) parelios pro ipso sole habet.

Premittit

IX. b. *Plutarchus* de Stoicis repugnantibus.

X. *Lipsius* in manu duct. ad philosoph. Stoicam.

XI. Premit huius uestigia THOMAS GATAKERVS. Sed dum fixos oculos ad meteororum, ut putatur, Antonini habet impingere in nescio quid FRANC. BVDDEO, idem lustranti, sed nimis multa uerenti, imprudens, non una ratione, uidetur.

XII. Nimis denique imaginatur IACOBVS THOMASIVS, uir historiae philosophicae doctissimus. Id quod, nisi uehementer fallor, abunde docent tabulae exustioni mundi Stoicae praemissae.

XIII. Ita in ancipiti constitutus, dum mox uidere mihi in sereno uideor meteororum, mox quasi obductis nubibus adesse nego, eius tamen uidendi mirabili flagro cupiditate, adeo, ut, etiamsi uisum fefellisse autorem crederem (quod tamen audaciae mihi non sumo) iucundissimum putem errorem, tandem mecum reputare coepi: annon uiri longe doctissimi plenum ingenii effatum, in scientiarum posset conuerti cum incrementum, tum fructus, huiusque uoti mei puto me quodam modo compotem factum esse.

Vt

XI. *Gatakerns* in notis ad Antonini librum, de se ipso.

Franc. Buddens in noua editione libri Antonini de se ipso.

XII. *Thomasius* in exustione mundi Stoica.

Vt clarius dicam quae sentio, de meteo-
 ro philosophico scripturus nec defendam
 uiri clarissimi sententiam, nec, quod me
 minus decet, tentabo, sed supponam &
 fingam. Fictum & effectum ex mente eius
 in sapiente exhibebo Stoicorum. Deinde
 physicos imitabor & mathematicos, qui
 optimas meteoroscoporum partes agentes,
 in causas phaenomeni, indolem & effectus
 inquirunt, nihil facile timent, caute tamen
 & prouidenter agentes, mortalium metui
 & saluti consiliis prospiciunt. Tradam igitur
 notionem meteori, tradam affectiones,
 tradam deinde fontes & criteria, postremo
 uero loco cauebo cautionibus, quas tenui-
 tati meae largietur rei & operae indoles.
 Iterum uero atque iterum hic moneo, ne
 me aliquis contra BRVCKERVM scribe-
 re, putet, cuius insignia in historiam philo-
 sophicam merita, potius exosculor & lau-
 do. Deinde rogo, ut, si quid in his lucu-
 brationibus duriuscule dictum in aliquem
 fuerit, quod certe nolim, aut plane aber-
 ratum, id in meliorem partem interprete-
 tur lector, talemque me putet meteorosco-
 pum, qui, quo longius distat a cacumini-
 bus Heliconis, eo radicibus eius propior,
 multa non uideat, quae aliis sunt perspicua.
 At tu, qui nimium dicax es censor, apage in
 malam rem, ne, per te luminibus officiatur!

XV.

*Ratio
instituti*

XVI.

*Sponsio
quod
contra
Brucke-
rum au-
tor non
scribat,
& qua-
lem se
uelit in-
dicarier.*

CA-

CAPVT I.

DE

SAPIENTE STOICORVM VT
METEORVM PHILOSOPHICVM
REPRAESENTATO.

XVI.

*Sapiens
Stoico-
rum per-
fectus &
profi-
ciens.*

Duo potissimum sapientes putantur, perfectus alter, alter proficiens.

Illum nescio qui? uniuersa fere eruditorum cohors cum Plutarcho ait, ut iam monui, nec esse nec fuisse: hunc uero uel quiuis facile Stoicorum referre posset, alter altero licet perfectius. Sed, si fas est communi illi de perfecto sententiae meam qualemcunque opponere: miror certe quod tam parum respiciatur ad

XVII.

*Perfe-
ctus per-
hibetur
fuisse te-
stimonio
Senecae,
quod
perpen-
ditur.*

testimonium Senecae, qui, *uereor*, inquit, *ne supra nostrum exemplum sit*. Ex quo, ut

XVII. *Vereor ne supra nostrum exemplar. Seneca de constantia lib. VII. non est, inquit, quod dicas ita ut soles, hunc sapientem nostrum nusquam inueniri. Non fingimus istud humani ingenii uanum decus, nec ingentem imaginem falsae rei concipimus, sed qualem conformamus exhibuimus & exhibebimus. Raro forsitan, magnisque aetatum interuallis inuenitur, neque enim magna, & excedentia uulgarem modum crebro giguuntur. Ceterum hic ipse M. Cato, a cuius mentione haec disputatio fluxit ucreor, ne supra nostrum exemplar sit. Socratem iungat.*

pote Stoici, effato colligo collectio-
 e certissima, & quae omnino conclu-
 t, fuisse aliquando tempus, quo fuerit
 e perfectus sapiens. Praesertim cum
 m aequum se praebeat idem Seneca,
 non in solius porticus spatio uirum
 requirat, sed Catoni Senecionem etiam
 ocratem iungat, haecque duo nobis
 perfecti sapientis exempla proponat. Nisi
 e etiam omnia fallunt, uel maxime
 uemuis de sapiente Stoicorum rite iu-
 cantem ad exempla illa oportet respi-
 ere, pro communi interpretandi lege,
 ua notiones rerum minus distinctae,
 ualis sapientis nostri hucdum est, ex
 exemplis, ab autore quodam adductis,
 ebeant explicari, quod, laudabiliter cum
 obscuris Scholasticorum illustrem VOL-
 IVM, inuenio factitasse. Sed nihil haec
 unc ad me, qui sapientem Stoicorum
 on in Socrate, nec in Catone, sed in ore
 toicorum, & uerberato inaniter ab ipsis
 ere, cum clarissimo BRVCKERO cogor
 equirere.

XXIII.

*Transi-
 tus ad
 descri-
 ptionem
 Brucke-
 rianam
 sapientis*

Vt igitur hunc, lector, mecum in-
 enias, finge quaeso te nunc Athenis
 se, finge in porticu te uaria uersari,

XIX.

*Eius de-
 scriptio*

B

&

*quoad
habitum
& cul-
sum.*

&, si qua gaudes non degenerare imaginationis vi (quam ut hic habeas peropus est) finge te, inquam, uel Zenonem parentem huius familiae, uel Cleanthem, uel Chrysippum, uel alium quendam Stoicorum conspiciere, aut, si hoc te tibi non putas posse imaginari, icones illorum saltim perpendere, quas ut inter pulcherrimas Stoeae picturas expectes, aequum omnino est, & Sidonii testimonio tutum. Videbis inibi hominem subacerbum, & perquam adductae frontis, luridum praeterea, & miserrimae maciei, quam totus in studiis, data ex oraculo opera, sectatur. Videbis in eo barbam promissam, capite ad cutem usque raso. Quoad habitum, uidebis pallio, & subter hoc, toga amictum, Cynicum plane in morem, qui, ut nosti, pallio bis super humeros complicato, incedebant.

XX.

*quoad
dialecti-
cus est,*

Haftenus debili tuae imaginationi, parce impudentiae! indulgendo, icones fliti. Iam omnes eius neruos uelim intendas, unumque tibi ex illis tribus, Chry-

XIX. Sidonii testimonio epist. VIII. lib. VIII.

Hominem subacerbum. BRVCKERVS l. c. tom. I.

P. 1001. not. (iii)

Chrysippum puta, dialecticam profitem-
tem, ob oculos ponas, quia tanta eius
hac in disciplina laus est, ut si Dii dia-
lecticam discere uoluissent, a Chrysippo
eam didicissent. Noua hic audies uoca- a) *in uer-
bis.*
bula, ab aliis mirum quantum discre-
pantia, uisum, assensum, comprehensionem,
scientiam, sophismata, mentiens nimirum,
inexplicabile, ignauum, dominans, uelatum,
electra, cornutum, crocodilem, reciprocam,
deficiens, messorum, caluum, occultum, infi-
cians, in quibus omnibus explicandis,
mirificus oratione & gestibus est. Nunc b) *in ge-
stu.*
enim comprimit digitos & pugnum fa-
cit, nunc, ecce, dilatat, nunc aduersam
manum ostendit, nunc rursus paululum
constringit digitos, non sine graui signi-
ficatione, quia, ut scis, ne digitum qui-
dem sapiens temere exierit. Credo, hu-
manissime lector, non fugere oculorum
tuorum aciem suaue hoc spectaculum.
Sed, num intelligas quae dixerit, uehe-
men-

B 2

men-

XX. *Dialecticam profitemem.* BRVCKERVS 1. c.
tom. I. p. 1007. V. sq.

A Chrysippo didicissent. Laert lib. VII. f. 180.

Comprimit digitos &c. Cicero academ. quæst.
lib. III.

menter dubito. Si enim recte perpendis & trutinas, nihil scis. Sunt namque uoces uel nihili, philosophis termini dictae inanes, quibus licet maxime delectere, nulla tamen subest sententia, uel ad quamuis facile partem accommodae, in logicis aequiuocationum nomine celebres. Hinc logomachiae Stoicorum, & argumenta illa insolubilia, illa, inquam, praeclara scientia, cuius compotem, nisi sapientem, neminem dicunt, uelut primi meteori nostri radii, proficiscuntur, debili hactenus luce micantes, sed fortiores, clarioresque mox emittendi, si de physiologicis differentem, animo tuo stiteris.

XXI. Datur, inquit, DEVS, datur creator
Stoicus uniuerſi, datur conſeruator, datur pro-
quoad uidentia. DEVS hic, porro inquit, non
physiolo- est materia, ſed ſpiritus omniſcius, omni-
gum agit bus praefens, omnipotens, liber, ſanctus,
 mali nec phyſici, nec moralis autor, &
 unicuſ. Quicquid hic ſemel dixit, ſem-
 per ſequitur. Hinc quae ab hac lege
 dependent, ea *fatum* dicuntur. Homi-
 nem quod attinet, immortalis ille eſt

XX. *De physiologicis differentem.* VCKERVS I
 c. tom. I. p. 1022. VI. ſeq.

quoad animam, & post hanc uitam com-
morabitur apud DEVM immortalem,
mundo per exustionem perituro.

Egregie prorsus! ut uix puto, pul-
ciora a Christiano splendidis his effatis
desideres. Sed si clarissimum Bruckerum
audis, *nimum* ille, cum Virgilio dicit,
ne crede coleri. Fucus enim est, qui te
oppido fallit, & *nimum* quantum de-
colorabitur, si curatius singulas uoces,
nauiter ad fallendum compositas, inqui-
fueris. Nihil enim aliud ipsi *spiritus* est,
quam ignis subtilissimus, per omnem
materiam diffusus, & cum eadem mun-
dum constituens. *En tibi igitur DEVM*
cum uniuerso unum! Hinc omnia creat,
conseruat, iisdemque prouidet, permean-
do scilicet & mouendo materiam quam-
uis, etiam minutissimam, pro natura &
indole totius. En tibi DEVM & prouiden-
tiam idem, quod natura! Libere dicitur age-
re, quia a nullo principio externo cogitur,
sed propter se agit. Propter se uero agit,
quando pro natura totius agit. Quae pro
natura totius eueniunt, dependent a fato.
Quae ex fato fiunt non possunt non ita fieri,
hoc est necessario fiunt. Ergo *prouidentia*,
liber-

- *Transi-
tus ad
sapien-
tem in
uita.*

libertas, fatum, necessitas, idem sunt. Vide itaque quam in turpissimum enthusias- mum & Spinozismum abeant, pulcher- rima illa ad speciem effata! Ex quo si- mul intelliges, quam late se meteorum hoc per uniuersam morum disciplinam diffundat, si nunc missa porticu, quam diutius, atque uolebam, frequentauimus, Stoicum etiam qualis in reliqua uita sit, *seu tranquilla senectus expectat, seu mors atris circumuolat alis, diues, inops, Romae, seu, fors ita iusserit, exul.* Quisquis erit uitae color, circumspicere paululum uoluerimus.

XXIII.

*Stoicus
sapiens
in uita
omnia in
omnibus*

Sed, ni fallor lector, iterum imagi- nationi tuae negotium. faceffam. Opor- tet, enim, ut in unico sapiente omnia omnino tibi, si potes, concipias. Solus enim hic diues, solus liber, solus pul- cer, nobilis, ciuis, Vates, Rhetor, Ma- gistratus, Rex, Dictator perpetuus, solus denique DEO par, solus sine peccatis putatur, nunquam iniuria afficitur, nun- quam, quod mirere, ignoscit, nunquam miseretur, nunquam opinatur, sed scien- tiam omnium habet. Exul licet, inops atque

XXII. *Seu tranquilla &c.* HORATIVS *serm. lib.*
II, sat. I,

atque in tormentis sit, semper tamen in gaudio, semper beatus, semper ἀπαθὴς atque inperturbabilis, sibi sufficiens, contentus, putandus est.

Si quaeras, quinam ad haec tam **XXIV.** praeclara, tamque prorsus inuidenda bona aditus ipsi sit? respondebit, naturae *Eiusdem praecepta moralia quae sequitur.* conuenienter esse uiuendum, ita enim & secundum uirtutem uiues & summum consequeris bonum. Bonum namque ex Stoicorum sententia est, quod naturae nostrae conducit. Sed dum sequeris cum ratione appetas oportet, nihil contra libidini des. Caueas quidem malum sed non timeas, laeteris super bono non autem efferare (34. 35.) cognoscas hinc DEVM, colas, inuoces in omnibus, eique confidas, nec interloquare, sed quaecunque tibi euenerint, pius, morigerue excipias (50. 52.) tecum porro habites, te quotidie uitamque tuam examines, & quae officii tui semel esse cognouisti, ab iis te ne ipsius quidem mortis periculo patiaris abduci: proximum tamen, imo & hostem, uere dili-

B 4

XXIV. Si quaeras quinam &c. BRVCKERVS I. c. tom. I. p. 1062. VII. sq.

diligas, communi te bono natum esse rearis, & per totam uitam utilem praestes, nec deficias praecclare merendo: caueas deinde ne haec facienda tibi κατὰ φύσιν saltem sint, hoc est, quae cum aliqua ratione fiant, nihil enim his ceteris mortalibus praestabis. Sed sapiens si euadere uelis κατὰ φύσιν studeas, hoc est quae certae sunt scientiae: postremo, quod caput rei est, si quidquam olim impedimento his fuerit, propter quae a sapiente uiuitur, exhibis. *Aperta est ianua*, inquit Epictetus, *ne esto pueris timidior, sed ut illi, cum aliqua re non delectantur, dicunt, non ultra ludam, sic tu, cum talia aliqua uidebuntur, dic non iam ludam, & desiste.* Ne male intelligas hoc, & ab officio mihi abducere, clarius dicam, mortem laqueo, pugione, uenenis, aut re quadam alia commodiori fortiter oppetes, solam aquam nauiter cauendo,

Aperta est ianua. Epictetus apud Arrianum I. diss. c. 24. Τὸ δὲ κεφάλαιον μένεις ὅτι ἡ θύα ἤοιται, μὴ γίνῃ τῶν παιδίων δειλότος, ἀλλ' ὡς ἰκεῖνα, ὅταν αὐτοῖς μὴ ἀρέσκῃ τὸ πρᾶγμα, λέγει, ὅτι ἔκ ἐτι πείζω, καὶ σὺ ὅταν σοι φάνηται πῖνα ἢ ὅτι τοῦ αὐτοῦ, ἐπὶ τῶν ἐκείναι πείζω, ἀπαλλάσσε.

do, quia ut ignem illa extinguere nosti, ita periculum est, ne animus tuus penitus pereat, propterea quod ignis est.

Iam quaeso assensum para lector, nam ^{xxv.} ad finem perduximus fabulam! Ita uere, in- ^{Crisis ex} quam, fabulam tibi narraui. Cum enim ^{mente} incredibilia sunt haec omnia, tum im- ^{doctissi-} possibile est ea exaequare, nisi hominem ^{mi Bru-} exuas. Verba sunt praeterea nihil! & quod in his philosophematibus excellens est, id e doctrina Christiana peti- ^{ckeri.} tum esse, uelim ex Cl. Bruckeri sententia persuasum habeas. Ad huius enim exemplum Stoicos recentiores sua moralia exornasse, ne scilicet illius excellentia detrimentum caperent, totus euincere conatur. Quare pro hypocritis ut habeas, quos Stoicorum familia prorsus egregios uiros exhibet, etiam me tacente admoneris.

B5

CA-

XXV. *E doctrina christiana.* CL. BRUCKERVS tom. III. p. 1056. Sie fanden sich gezwungen ihre Erinnerungen, Lehren, Ermahnungen nach diesem hellen Glanze der christlichen Moral einzurichten, und dadurch derselbigen den Preis abdisputiren zu können. Welches sie denn so geschickt gethan, daß sie nicht nur durch ihre unvergleichlich lautende Ermahnungen, Lehren und Sätze sich in die größte Hochachtung gesetzt, so daß theils Christen selbst dadurch zu einer falschen und ungegründeten Hochachtung und Bewunderung ja gar Verehrung der Stoischen Meynungen verleitet worden. u.

CAPVT II.

DE

NOTIONE METEORI PHILOSOPHICI INDE ABSTRACTA.

XXVI. *Vicis met. ori significatus proprius et improprius.* Alterum nunc sequitur instituti caput, notio puta meteori, ab hoc Bruckeriano Stoicorum meteoro, pro tenuitate mea abstrahenda. Meteorum, cuius origo ab αἰέρω, quod quasi εἰς αἴρα αἰέω est, deducitur, si ad uocis significatum respexeris grammaticum, proprie quidem sublime innuit, & quae supra nos in aere uel coelo sunt: improprie uero illis rebus omnibus tribuitur, quibus & plurimum admirationis inest, & quae saepe suspensos hominum animos tenent. Est uero meteorum haecenus cognitum duplex, *physicum* alterum, al-

XXVII. *Proprius physicus.* *orationis.* Illud omnes uocis significatus recensitos continet; nam docente Aristotele aeris phaenomena meteora appellantur, partim a loco sublimi in quo conspiciuntur, partim a dubia cognitione, quia semper mentiuntur aliquid, quod

XXVII. *Docente Aristotele, uide Vogelii Cyclopaed. phys. p. 66. n. 1.*

quod non sunt, ut halo, parelii, reliqua, partim quod ea propter saepe suspensos teneant hominum animos. Hoc, ^{xxviii} sublime dicendi genus olim innuebat, ^{Improprie} & fuit etiam: abutentium tamen culpa, ^{orationis} in peiorem partem tractum dictio, ^{ex mente} hodie in speciem sublimis audit, reuera ^{VVerenfelis} autem & inanis est, & uitiosa oratio, ut docet ex Longino VVerenfelis. Ita enim uir celeberrimus, in perquam eleganti dissertatione de meteoris orationis, qua in re, inquit, infelix, ut aliorum uocabulorum fatum fuit; nam, cum ante idem quod ὑψηλὸν significaret, factum est abutentium culpa, ut in peiorem partem traheretur. Illi enim, qui scientiae aut eloquentiae sublimitatem ostentaturi, quauis data occasione de coeli meteoris loquebantur, meteora sua identidem crepando, id tandem consequuti sunt, ut peculiari nomine μετεωρολόγια dici coeperint, quae uoce si Hesychio credimus, notantur οἱ τὰ περὶ οὐρανῶν μετέωρα φλυαροῦντες: unde & ipsa uox, nescio quid odii contraxit, ut μετεωρολόγοι, non modo dicerentur μεγαλοῤῥήμονες atque inepte gloriosi,

XXVIII. VVERENFELSIVS in dissert. de meteoris §. I.

riofa, fed omnia in oratione uitiofe fublimia
 meteora a Rhetoribus appellarentur: prorfus
 ut propter abufum nominis phoebi euenit, ut
 omnes qui alius in oratione, quam decet,
 fe extollere uolunt, Gallis hodiernis Φοίβο-
 λογείν, Phoebum loqui dicantur (parler
 Phebus). Penfitemus paululum fingulas
 huius uiri doctiffimi definitionis deter-
 minationes: non eft enim, quod opinor
 ab instituto noftro alienum, quia, ut
 deinceps intelligemus, multum meteo-
 rum orationis, cum definitionem philo-
 fophici, tum ipfum, iuuat.

XXIX. Ait uero VVerenfelfius meteorum
 orationis dictionem in speciem fublimem efle.
 Meteorum ora- Qui ita? Nimirum quando meteorum
 tionis an
 fublime
 fit? committitur, aut I.) rei humili accommoda-
 tur oratio fublimis, idque duplici ratione
 α) fi uel maioris facimus res leues atque
 reuera funt, uel β) fi exiftimamus apte &
 eleganter de nulla re dici poffe, nifi magni-
 fice dicatur: aut II.) non uera eft in argu-
 mento magno granditas orationis, aut deni-
 que III.) duo haec concurrunt, & non mo-
 do argumentum orationis fublimis humile eft,
 fed

XXIX. Quando meteorum committitur, VVEREN-
 FELS I. c. §. VIII.

*sed & vitiosa orationis sublimitas: quibus
momentis tribus, modi possibiles omnes
meteorum orationis committendi conti-
nentur. Iam uero ad orationem subli- <sup>& quid
uere
sublime?</sup>
mem monente eodem autore, requiritur:
ut orator magnam quandam rei grandis ideam
simulque animi sublimitatem, uerbis tam signi-
ficantibus exprimat, ut auditores, & in ar-
gumentum & animi sui admirationem rapiat.
Ex qua definitione, licet non pauca in
ea logicus desideraret, intelligitur tamen:
1) orationis sublimis conceptum rei conuenire
debere, non esse tamen 2) omnibus obuium,
hinc per abstractionem quandam demum
efficiendum, 3) uoce familiari, i. e. cuius
significatus sponte occurrat, exprimendum,
adeoque 4) aliquid esse debere, quod intel-
ligat aliter, miretur tamen, & suspenso ani-
mo haereat. En tibi ex Werenfelsio ex- <sup>Exem-
plum.</sup>
emplum uere sublimis effati ducis Ge-
nuensis Regi Galliarum quondam se sub-
mittentis. Hic rogatus sententiam: ec-
quid Lutetiae Parisiarum, & in aula
toto orbe celeberrima, maxime uidisset
ad-*

Vt orator magnam quandam, idem ibidem §. VIII.

*Ex WERENFELSIO exemplum 1. c. §. VII. p.
285. edit. Amstelod. Volum. 1. dissert.*

admirandum, significantissima omnium uoce: ME! inquit, & non leuiter suspensos animos tenuit sciscitantium. Non expectas-
ses enim a rogato, quid uidisset? quid res praeclarissimas inter, maxime admirandum uidisset? hoc ferre responsum: quod se uidisset, se dignissimum admiratione putasset. Nihilo tamen secius uerissima effatus est, licet primo auditu non obuia. Quod enim se dicit ipsum uidere, minus paulo commoda hic locorum est responsio, sine abstractione considerata, se res inter praeclarissimas in aula Parisiensi nunc esse, non immerito ratus est: intelligis enim post regem, & natum regium, uix illo, tantae reipublicae duce, maiorem adfuisse: eundem tamen supplicem gratiam petere & petere procul patria, hoc ipsum est quod merito tum fuerat admirandum, ut taceam magnum dicentis animum. Nihil contra horum in meteorolo! Dum enim rei uili magnificam orationem, grandi & magnae humilem, adhibes, non concipis quae rei conueniunt: hinc efficis quidem ut mirari subeat alterum, sed tuam uel stupiditatem, uel audaciam, hinc tandem sublimis non es, licet tibi uidearis.

Porro *VVerenfelsius* meteorum ora-^{XXX.}
tionis etiam uocat; dictionem reuera ^{An dictio}
inanem. ^{inanis} Cur hoc quaeso? Dicam ex ^{& cur?}
Fabio breuibus: Qui genus sublime dicendi
paruis in rebus, limitatum grandibus adhi-
bet, ille apte non dicit: qui apte non dicit
ille orationem rebus & personis non accommo-
dat, i. e. licet uerba latina, & significantia,
& nitida, figuris etiam numerisque elabora-
ta adhibeat, tamen, quia cum his, in quae
iudicem (auditorem) duci formarique uolu-
mus, non consentiunt, non modo non illu-
strat orationem, sed etiam destruit. Hoc
uero quid quaeso, dici aut cogitari,
inanius potest? quare recte *VVerenfelsius*
dictionem inanem quoque appellauit me-
teorum. Tene hic rursus exemplum
quod instar omnium sit, formulam nem-
pe oratoris ad finem orationis prope-
rantis: *Vellem* ait *Ennodius* eximius ille, ^{Exem-}
si diis placet, orator, fateor, ad oratio-^{plum.}
nis terminum, uictus gestorum tuorum ENOR-
MITATE, (egregie, ut nihil supra) de-
scen-

^{XXX.} Dicam ex *FABIO*, Fabius Quint., institut.,
orat. lib. XI. statim ab initio.

Oratoris ad finem *VVerenfels* l. c. §. XV. p. 315.

*scendere, & nouellas adoreas, hebetatus
priscorum luce utinam mihi, adoream lu-
cere, uidisse contigisset, longe pulcrius
Horatius: dies qui primus alma risit adorea)
transire. Quemadmodum, si aetherei axis
in numerum redigere ornamenta uoluisssem,
& trionum fulgore comprehenso. Coeli de-
corem impotenti lingua describere, cederet
diuino splendori mortalis obscuritas, iubaris
lampadi (stupeo! lampasne utpote debi-
lis lux iubar est? deinde adoreane iu-
bar simul & lampas est?) non sufficeret
humilium scintilla sermonum. Si mode fas
est Ennodi, humiles dici; nam nimis alte
uolasti, & aethera petiisti, quem tamen
uisitare minus tutum est, cum ut loqueris
alibi: pennatae mortes eum sibi (nobis ex
uulgo hominibus sagittae) uindicerent.*

XXXI.
An ui-
tiosa di-
ctio?

Tandem uitiosa etiam dictio meteo-
rum orationis a VVerenfelfio appellatur.
Solent enim meteorologi noua & barba-
ra uocabula fingere, ubi consueta iustam
mensuram ad numerum oratorium non
habent. Ita enim passim nos legere dicit,
*repandirostrum & incuruicervicum pecus pro
delphino: hypobrychium irrespirabile pro
grandi*

grandi periculo: *animal reciprocicorne* pro
ariete: *nemoriuagum* pro apro: *sylvicultricem*
pro cerua, & reliqua id genus, sesqui-
pedalis mensurae uocabula.

Explicauit haecenus quid physicum, XXXII.
quid deinde orationis meteorum sit. *Transi-*
Quod si non omnino infeliciter cessit, *tio ad*
intelliges inde notionem meteori phy- *forma-*
ficorum proprium uocis significatum
exhibere, alterum uero quod dicitur
orationis, propter similitudinem tan-
tum, quae hoc inter & illud inter-
cedit, hoc est metaphorice & impro-
prie, illo nomine insigniri. Quae cum
ita sint, mihi quoque ad illorum simili-
tudinem philosophicum illud erit effin-
gendum. Dixi uero, non quotidianum XXXIII
esse spectaculum meteorum physicum, *Meteo-*
longius deinde atque oculorum nostro- *rum phi-*
rum acies, ad res distincte cognoscen- *losophi-*
dum fert, inque denique aere sublimiori *cum in*
oriri. Idem etiam sublime τὰς τὰ περὶ *re subli-*
ἐνερῶν μετέωρα φλογίζοντας, sed male, *mi com-*
affectare doctrina uidimus, & exemplo *mittitur*
Ennodii affatim μετεωρολογῆτος. Ergo no-
strum quoque in illis, quae a uulgi co-
gnis

gnitione, atque a sensibus maxime remota sunt, eaque propter sublimia, committi censendum erit. Et respondet huic nostrae sententiae etiam Bruckerus. Ille enim meteorum philosophicum locum habere dicit in *philosophematibus*, uel si mauis uerbum e uerbo, *theorematibus*. Haec uero dum cogitas, quid, quaeso, cogitas nisi propositionem, cuius ueritas nonnisi complurium praemissarum nexu adstruitur? Quod complurium praemissarum nexu adstrui debet, ad illud fine dubio multitudo requiritur notionum & propositionum, antea necessario cognoscenda, quam inferas. Quapropter cum hoc, ni fallor, in scholis philosophorum sublime sit: consequens est, ut meteorum philosophicum ex Bruckeri finitione in re sublimi committatur, id quod unum criterium erat.

XXXIV

Sed hanc

menti-

tur &

dubiae

est cogni-

tionis.

Secundo loco meteorum physicum mentitur aliquid, & propterea dubiae cogni-

XXXIII. *Theorematibus*. Bruckerus tom. 1. p. 997.

not. (ddd) Daß ihre Moral aus hochtrabenden etwas groß aussehenden und prächtiglautenden Reden und Wörtern, oder auch Lehren saßen quod uerbum nisi clarissimo auctori theorema est, philosophema erit.

cognitionis est. Idem etiam in meteororum orationis contingit. Vel enim res sublimis fingitur, ubi nulla est, uel dictio sublimis adhibetur, quae talis dici nequit, uel in utroque simul peccatur, & saepe quidem tanto cum successu, ut, quia non eadem omnium de re & dictione sublimi, notio est, difficulter possit a uere sublimi internosci, hiuc dubium auditorem relinquat. Vtinam uero quod ad nostrum attinet, tristis nos experientia non condoceret: in assequendis rebus sublimibus scientiarum saepe multos infeliciter uersatos esse. Ita enim uideas saepe, alios bene multis & longius repetitis rationibus niti: sed si probe inquiras, uariis erroribus superstructis, alios lenociniis uerborum de praestantia & utilitate huius, illiusue, sententiae loqui, eam commendare, aliisquae anteferre, alios in re maxime dubia, & difficili solutione, ad omnipotentiam DEI confugere, adeoque nodum secare non soluere, alios denique ex literis sacris hausta pro philosophematis puris uendere, & reliqua id genus tentare. Quae quidem omnia, cum

*Consensu
Bruck-
keri.*

procul a soliditate remota sint, *alterum* hinc meteori philosophici *criterum* emergit, *quod soliditatem mentiatur.* In quo iterum consentit CL. BRVCKERVS. Ait enim nihil in recessu habere philosophemata Stoicorum, eiusque rei uarias rationes reddit: quod urserint equidem aduersarium, atque institerint concludendo, *ergo* unum post aliud sonando: significatum tamen uocum temere immutauerint, saepe uocibus pulcerrimis usi sint, sed talibus quae longissimo intervallo ab eo abfuerint quod innuere uidebantur, uerbo, omnis generis meteo-
ra orationis commiserint: saepe in dialecticam peccauerint, saepe ubi e re
eo-

XXXIV. *Consentit* CL BRVCKERVS *ibidem:*
welche doch nichts hinter sich haben.

Et p. 996. not. ccc. Insonderheit mischten sie unter ihre sophistischen Syllogismos viele Wörter welche in der arte critica uoces nihili heißen. It. tom. III. p. 1065. not. f. Die Stoischen Lehren wären gleich denen Nord- scheinen, hinter denen doch nichts als Luft und Wolken ist.

Quam uiam perueniendi ad notiones ire assolent philosophi. uid. VOLFII log. maior. §. 714

eorum fuerit, dissona a principiis suis protulerint, saepe etiam lingua & labiis christianorum loquuti sint, ut nihil eorum doctrinae grauitati & excellentiae concedere uiderentur, quem admodum haec omnia multia superius disputata sunt. Ex quibus omnibus non difficile foret tertium etiam momentum, quod suspensos hominum animos teneat, conficere, nisi haec illi potius reseruanda essent occasione, qua de illis quae ex notione hac conficiuntur, sermo mihi futurus est. Hoc enim loco, quo de condenda definitione sollicitus sum, sedulo cauendum est, ne eam ingrediantur, quae se determinare intelligimus.

Haecenus igitur meteorum philosophicum est sublime, quod soliditatem mentitur. Sed haec definitio per arbitriam determinationem formata, quam uiam perueniendi ad notiones ire assolent philosophi, quando ex notione speciei unius, altera est elicienda, fortasse minus adhuc clara est. Reflectamus igitur super ea paululum, & quoad eius fieri poterit, de conceptu primo solliciti
C 3 simus.

xxxv. *Sublimis in philo-
sophia
notio
quomodo
compa-
randa.* fimus. Quando sublime uulgo cogita-
mus, notione imaginaria tale quid nobis
repraesentamus quod adire, nonnisi per
plures gradus liceat, ut contra humile
cui calcando uel nulli, uel paucissimi,
suppetunt. Quodsi iam prima cogni-
tionis nostrae principia, experientias,
puta, ex his formata iudicia intuitiua,
discursiua, notiones primas, & ex his
denique concatenato nexu deductas ue-
ritates & pura philosophemata, uelut
quosdam scandentis ad altiora cognitio-
nis nostrae gradus, tibi imagineris, non
inuitus, puto, concedes obuersari ani-
mo tuo aliquam sublimis in philosophia
ideam. Concedes item, sublime hoc
philosophicum te assequutum esse, antea
dici non posse, quam singulos eius gra-
dus emensus fueris, & rite tum demum
assequutum esse, quando iisdem gradi-
bus, eadem retro serie, descendere ad
humilia, prima illa, puta, cognitionis
nostrae principia, poteris, quibus ascen-
disti.

Ex

xxxv. *Quando sublime uulgo cogitamus,* hausta
haec sunt maximam partem ex CL. CHLA-
DENII dissert. acad. de sublimi in scientiis
quam uide sis in opusculis eius.

Ex quo efficio, quod, cum omnis **XXXVI** cognitio propositione contineatur: I. *sublime in philosophia sit propositio, quae non nisi intellectis prius ordine aliis compluribus, intelligi nequeat, hinc, sublimius altero ad cuius cognitionem plura altero nobis prius intelligenda sunt.* ^{Eius finitio}

II. *Quod sublime philosophicum assequi non liceat, nisi per scientiam, ut definitio- nis scientiae, quae est habitus demon- strandi, id est, ueritatem propositionis ex primis suis principiis, non interrupta serie, deducendi.* ^{et affectiones.} Hinc

III. *scientia una cum sublimi crescat, deturque scientia sublimis, sublimior, & hac etiam sublimior.* Deinde

III. *quod si sublime rite assequutus sis, simul de soliditate tibi possis gratulari.* Per notionem soliditatis, & contra

C 4

V.

XXXVI. *Ordine, addidi hanc determinationem uiri cl. finitioni, ut discerni possit uerum subli- me a falso, meteorico puta, ad quod non ordine, sed uel saltu itur, uel per ambages.*

Cuiusmodi saepe perutilia, perpendo notiones imaginarias complures mathematicorum, & quae passim in systematibus occurrunt recen- tiorum.

V. careat soliditate & scientia, qui non rite, id est, per gradus sublimis petiit. Pone, enim, ut ex notione imaginaria argumenter, cuiusmodi saepe perutilia ratiocinia existunt, aliquem uel per anfractus ire, uel damae instar saliendo, uel nescio cuius Icari aut Menippi alis uolando, illuc tendere, & dices: non rite it, non habet quo tuto pedem figat, praecipitio se exponit, non est ipsi facilis reditus,

Dum itaque meteorum philosophicum sublimis est, quod sublimitatem, quod item soliditatem, mentitur, sublimitas uero sine scientia non potest obtineri, (n. 2.) quaedam uero scientia etiam sublimis est, (3) & scientiam qui rei habet idem solidus putatur, oportebit nos utique duo illa criteria, quorum unum alterum determinat, neutrum tamen a meteoris separari potest, in terminum aliquem complexum mutare, di-

xxxvii cereque: quod meteorum philosophicum sit
 Cur me-
 teorum
 philoso-
 phicum
 propositio cuius demonstratio sublimem
 scientiam mentitur. Probe dico scien-
 tiam. Nam haec in conceptu prior soli-
 lidi-

CAPVT III.

DE

AFFECTIONIBVS METEORI
PHILOSOPHICI, EIVSQVE
VARIIS GENERIBVS.

XXXVIII *Quotup-
plicis ge-
neris
meteo-
rum sit?* **I**am igitur ordo doctrinae, & instituti
ratio me admonet, ut ad ea transeam
quae ex hac definitione legitime confici
poterunt. Et primum quidem per mo-
dum confectariorum hinc efficio.

I. *Omne meteorum aut scientiam in subli-
mi, aut sublimitatem in scientia, aut utrum-
que mentitur.* Hinc

II. *meteorum, in quo scientia apparet,
sublime oportet mentiatur, aut pro subli-
mi aliquid uenditet, quod tamen non est.*

III. *Sin sublimitas recte se habet, scien-
tia fallat.*

Et inuersa ratione.

III. *Si scientia fallit in meteoris, subli-
mitas tamen se recte habere potest.* Imo
sublime esse debet (per defin.) nisi in
utroque fefellerit.

V.

XXXVIII. Nonnisi tria esse, imitatus sum VVE-
RENFELSIVM, qui item tria meteoris po-
nit genera l. c. §. VIII.

V. Si in meteoris sublime, sublime non est, scientia auctoris, seu argumentationis forma, recte se tamen habere potest.

VI. Quaecunque propositio nec sublimitatem nec scientiam mentitur, (sed auctor opido negat, se quidquam praeter hypothesein tradere) ea falso pro meteoris habetur.

Puto me his propositionibus hoc praestitisse, ut partim perspiciatur, genera meteororum in quae abeunt, non nisi tria esse, soliditatem, aut scientiam, aut utrumque mentientia, partim ut horum generum ope, varii cuiusvis generis modi, uel si placet, species felicius faciliusve eruantur. Vt enim bene docet qui bene distinguit, ita, reor, qui curate in meteoris internoscat confuse animum nostrum afficientia, bene partes meteoroscopi peraget.

Nisi itaque arrogans tibi uidebor concedere quaeso, ut quicquid sum hominis aut philosophi, hac illac te per scientiarum campum siue comiter, siue ducam, siue etiam praeeam, & quacunque iusseris parte, uel plaga, lepidum hoc spectaculum obuertam, exempla
tamen

Trans-
tio.

tamen parcius allaturus, ne quid uiro-
rum doctissimorum famae, ac gloriae,
nasutulus insultare uidear.

XXXIX

*Idem er-
rores oc-
cultat.*

Mentiri dixi meteorum uel sublimi-
tatem, uel scientiam, uel utrumque.
Quare, cum mentiri, si recte comme-
mini, idem sit ac speciem alicuius rei
referre, consequens hinc erit, ut meteo-
rum philosophicum speciem tantum, uel
simulacrum sublimis, aut scientiae refe-
rat, hinc, *illis erroribus potissimum com-
mittatur, quos nos errare uel non aduerti-
mus, uel quibus alios facile induci posse
existimamus.* Haec inquam illa est plaga
seu regio quain prorumpentis meteori
radios mecum expectabis, & quicquid
discriminis alterum ab altero habet, so-
licite perpendes. Dantur dixi meteora,
quae scientiam insublimi mentiuntur.
Scientiam cum philosophis interpretor
habitum demonstrandi. *Demonstrare*, ut
nostis, appellamus, quando ex principiis
certis nexu perpetuo thesin deducimus.
Cuius quidem actus mentis nostrae
nexus, qui requiritur, *forma demonstra-
tionis*, principia hunc ingredientia, *ma-
teria* uocantur. Vnde tuto condudo
me-

meteorum philosophicum committi, si uel in materia, uel in forma, uel in utroque error irrepperit, speciem ueri referens.

Ad formam quod attinet, *meteorum* XL. *committi existimo, quando quis ex principiis* Ecquando lapsus *evidentibus quidem thesin deducit, subinde* in forma *tamen uel in conuertendis propositionibus siue* demon- *de industria, siue imprudens, fallit, uel de-* strationis pro *nique sophismate utitur.* Hos enim erro- meteoros *res, ut ueritatis inuestigatoribus facile* habendus. *obrepere, ita inducendis aliis, aptos esse, omnes doctrinae logicae testantur. Vnde patet, quod in demonstratione adhibitae non possint non hanc, adeoque scientiam, mentiri. Et est hoc meteororum genus maxime periculosum. Securus enim redditur lector, uel saltem examini singulorum ratiociniorum non ita intentus, quando ex principiis certis, atque evidentibus argumentari autorem intelligit, quo fit, ut ipso fulgure citius error intellectum eius occupet, & tantum non enecet semel tactum infectumque, ut proh dolor abunde experientia quotidiana loquitur.*

Per-

XLI. Pertinet huc theorema nonneminis
Exempla clarissimi, qui in tractatu de pluralitate
 personarum in DEO, ex principiis ra-
 tionis demonstrata, probare minus felice
 successu conatus, quod omnis spiritus plu-
 rium personarum capax sit, uerissimum &
 princeps aliquod meteorum mihi uidetur
 commisisse. Ha enim argumentatur.

Dariefii Ab unitate existentiae absolutae ad uni-
demon- tatem subsistentiae non ualet consequentia.
stratio:
quod Omnis spiritus habet existentiam abso-
omnis lutam.

spiritus Omnis spiritus praeterea habere pote-
plurium plures essentias relatiuas. Habet enim in-
persona- tellectum, & uoluntatem.
rum ca-
pax sit,

Persona etiam est substantia.

Solus spiritus uero tantum capax est
personae.

Ergo.

XLI. Nonneminis non nostra haec sunt, quae
 opponimus nonneminis clarissimo: sed e ce-
 lebert. CARPOVII tractatu deinceps citan-
 do hausta.

Pragmaticae pragmaticas definitiones uoco,
 quae in praxi facilius ad casus obuios quos-
 cumque possunt applicari, nec tanta opus
 habent multitudine confectariorum, quorum
 ope domum utiles euadunt.

Ergo. *O spiritus plures in, & sub se, habere potest personas*, siue, est capax pluralitatis personarum. Q. E. D. Accedit quod pluralitas personarum, nec notioni spiritus, nec pluralitati personarum re- pugnet.

Ex hac demonstratione, & serie pro-^{quae} positionum bene multa, intelligitur pri-^{proposita} mo sublime mentiri, quia falsa est pro-^{meteoris}positio: *O spiritus plurium persona-^{accense-}^{tur,} um est capax. Deinde adfunt etiam praemissae uerae sequentes.*

Ab unitate existentiae ad unitatem subsistentiae V. C.

In omni spiritu plures essentiae relatiuae possunt habere locum.

Pluralitas personarum notioni spiritus non repugnat.

Sed male concluditur. Primus enim canon, de spiritu tantum infinito ualet, cuius intuitu a Theologis, ut eo melius Trinitariis obuiam iretur, formatus est. Hinc ab autore clarissimo demonstratio- nis, a specie ad genus concluditur. Al- tera supponit maiorem: *ubi, adest essen- tia relatiua, ibi adest subsistentia*, ubi ma- nifesto

nifesto notio generis pro notione speciei reputatur, hinc bis haecenus grauius in formam peccatur. Deinde etiam male tertia propositione confirmatur thesis probanda, in quod instantia docuit celeberrimus CARPOVIVS, in succinctis animaduersionibus, unde & ego haec mutuatus sum, & tu plura requires.

*Fons me-
teori:
defini-
tiones
falso pro
pragmatis
habetur.*

Obiter hic fontem, non cuius forte obuium, indico, dum, ut caueamus, moneo, ne in praxi definitiones immediate applicemus, quae pragmaticae, ut dicitur, non sunt. Mirum enim, quam hanc per rem decipiamur, cum nemo non definitiones uerissimas maxime, pro certis firmissimisque reputet principiis, errare tamen, ut exemplum docet, imprudens in applicandis possit.

*XLII.
Exem-
plum al-
terum:
quod
omnes
spiritus
finites
corpus
habeant.*

Pertinet huc quoque illorum sententia, qui spiritibus finitis omnibus corpora uindicant. Deprehendi enim in demonstratione huius propositionis, quam in collegio quodam MSCto inueni, (Canzii enim cogitationes hac de re, quem scio idem statuisse, non legi) uerissimas esse

XLII. Bailio. Euoluuntur modo ea in quibus refutatus est a Leibnitio in theodicea.

esse omnes praemissas, usque ad corollarium, quod, ex definitione materiae deducitur. Inueni pulcherrimam ubique scientiam, & sublime non expectatum, sed quod assequi nulla ratione, eadem licet scala demonstrationis ire tentauerim, potui, uel ut uerius dicam in cuius apice constitutus, descendere nequiui, dum reditum per formales, ut aiunt, syllogismos meditarer. En sublime quod me detinet, & scalam quae subtimido praecipitium minatur.

O Spiritus finitus habet corpus sibi proprium.

Probatio.

Materia immediate menti praesens quam in perceptionibus sequitur, est corpus eius proprium.

O Spiritus finitus habet schema representationum, sibi immediate praesens, ad quod omnes perceptiones conformantur, quodque ut materiam percipit.

Ergo omnis spiritus finitus habet corpus.

PROSYLLOGISMVS MEMBRI I.

Obiectorum quantitas determinata, quam spiritus in uniuerso concipit, est schema representationis.

O spiritus finiti repraesentationem, certus tantum obiectorum numerus exercet.

Ergo habet schema repraesentationum.

PROSYLLOGISMVS MEMBRI II.

Cuius ope ceterae res, quae cum eo connectuntur percipimus, id nobis immediate praesens sit oportet.

Determinata quantitas obiectorum seu schema repraesentationis, quod omnis habet spiritus eiusmodi est, ut eius ope ceteras res percipiat.

Ergo schema repraesentationis spiritibus immediate praesens est.

PROSYLLOGISMVS MEMBRI III.

Defin. materiae.

Quando vires primitivae motrices primo una existunt, deinde sibi mutuo resistunt, denique continuae sunt, oritur materia.

Corollarium.

Materia est complexus plurium rerum, se mutuo limitantium, quae ut una res menti finitae obuersantur.

Ergo per conuersionem maior.

Qui sibi res multas, siue partes multas tanquam rem unam repraesentant, illi sibi materiam repraesentant.

O spiritus finitus res plurimas sibi non distinctissime id est confuse repraesentat, adeoque simul ut rem unam.

Ergo. O spiritus finitus sibi materiam immensam repraesentat.

Quicquid spiritus finitus sibi repraesentat, materia est. (membr. 3.)

Spiritus finitus sibi repraesentat schema representationis.

Ergo schema representationis est materia.

Si quid uideo, maior ultimi prosyl- b) *Prom*
logismi mirifice nobis imponit. Non *batio*
nim intelligo, qua ratione corollarium *quod*
definitionis conuerti formandae maioris *meteo-*
ratia poterit, nisi supponas, idem pro *rum sit.*
oua definitione reputatum, hinc tan-
quam propositionem aequipollentem prio-
s pro ea substitui posse, conclusum.
quod paulo confidentius factum reor.
atior enim est conceptus posterior
iori, quia ex notione se metuo li-
tantium nondum consequitur, uires
otriccs limitari, nec ex conceptu unius
e nobis continuum repraesentari, qua-
in materia supponitur. Quodsi ita-
e prior definitio, notio completa de-

terminatas est, ut omnino putarim, posterior talis dici haud poterit. Hinc nec essentialia omnia, nec attributorum propriorum aliquod, nec communium omnia nobis sistet, quibus modis solis, omnis, quantum scio, definiendi continetur ratio, nec adeo, quod probandum erat, in conuertendarum numerum referenda erit. Verbo, nequicquana omni in casu uerum existimarim: quod plurium rerum sese mutuo limitantium, confuse, tanquam unica res repraesentatarum, complexus materia sit. Ponamus, aliquem systema scientiae alicuius aut plurium cogitare, utique dicendum erit, eum sibi complures res repraesentare, repraesentare item res sese mutuo limitantes. Non enim puto absurdum est dicere, quod definitiones in scientiis limites existant terminorum, affectionumque, termini contra limites definitionum. In propositionibus denique determinationes subiecti limites praedicati, & praedicata limites propositionum, praemissae limites sequentium, ultima rursus priorum, per principia logicae & definitionem limitis, quam cum autore MSC
com

communem habeo. Hoc, inquam, systema si idem ille confuse, non inter-noscendo partes, adeoque tanquam unum quid, intellectui sistit, num quaeso materia est, quod cogitat? Vix opinor dixeris, nisi in sensu metaphysico, uel ut loquimur, transcendentali, de quo tamen hic locorum sermo non est. Taceo, quod in demonstratione inuenerim enthymema, quod schema repraesentationum materiam dicit, quia non distinctissime representaretur, quod ni fallor, hanc supponit maiorem: *quaecunque spiritus non distinctissime sibi repraesentat, ea, ut materia, de eo percipiuntur.* In hac enim propositione *to* distinctissime uel idem quod confuse est, uel non. Si non, maior gratis assumitur (per maiorem prosyllog. III.) & falsa est, quod probo instantia: animae nostrae facultates non distinctissime nobis repraesentantur, ergo eas ut materiam percipimus. Si idem est, modus loquendi immutatur. Plura exempla horum meteororum inuenies in BAILLIO, qui mirus artifex his in rebus uidetur.

XLIII. *Metecora in materia demonstrationis.* Materiam demonstrationis si spectes, dici non potest, quam hic mirifice *μετεωρίῳ*, qui uel notione abundante, uel contra incompleta, uel tali quae nonnisi synonymum definiti est, utuntur, uel plane, ut dicimus, *deceptricem* adhibent notionem, uel denique *rationem* sua ingredi patiuntur, terminos uagos, improprios, & inanes, uel uicium subreptionis committunt, uel postremo *hypothesin* inferendis dogmatibus adhibent.

XLIV. *Metecorum ex abundante notione. Probatio.* Quod enim ad abundantem notionem attinet, uel rei insunt, quae in ea pro superfluis reputanda, uel non insunt. Si non insunt, palam est, falsa esse inde illata, habere tamen speciem ueri, quia ex notione rei, sed falso, deducta putantur, esse itaque meteorum. Si inexistunt, oportet, talia esse, quae per alia determinantur, quia, quae per alia non determinantur, nunquam in definitione superflua sunt. Quare cum haec eiusmodi esse possint ut post multas illationes demum inde cogantur, euidentis est pro demonstrato sumi, quod nondum est demonstratum, adeoque illationem scientiam mentiri, hinc meteorum exhibere.

hibere. Vix huiusmodi plura alibi me-
 teora inuenies, quam in systemate Ru-
 digeriano, methodo, ut uoluit autor,
 scientifica elaborato. In hoc enim in-
 suetae magnitudinis definitiones occur-
 runt, cumulatim omnia exhibentes, quae
 de definito cogitari uel praedicari pos-
 sunt, quo facto coactis tot ex defini-
 tione axiomatibus, quot in eadem cri-
 teria adducta fuerunt, pro inuictis mul-
 ta ueritatibus nobis uenduntur, quae in
 theorematum non leuium numerum re-
 ferenda forent. Videant hic etiam an-
 non metcorum committant, qui Volfia-
 nas definitiones de DEO carpentes, uo-
 lunt, ut in iis omnes omnino caracte-
 res, attributa, & operationes afferantur.
 Intereff enim ueritatis, ne in re tanti
 momenti, quidquam gratis assumatur
 testibus tot cum atheis certaminibus. Vid
Scripta polemica Budd. Volfiana.

*Exempla
 Rudigers
 definitio-
 nes,*

*eorum,
 qui defi-
 nitionem
 Volfia-
 nam de
 DEO
 carpunt.*

D 4

In-

XLIV. *Insuetae magnitudinis.* Poterunt huc re-
 ferri illae quoque definitiones, in quibus
 praeter genus proximum, etiam remotum
 apparet, praeterea causa efficiens principalis
 & minus principalis, materia in qua, ex qua,
 & circa quam, nec non finis ultimus inter-
 medius, &c.

XLV.

*Meteo-
rum in
completa
notionis
Demon-
stratio.*

*Exem-
plum
finitio
continui
Aristote-
lis.*

Incompleta notio pauciores continet notas, quam ad distinguendam rem, uoce donotatam, requiritur, at latior simul est suo definito. Ea igitur ut completa supposita, & negabis multa rei praedicata, & pluribus eam, ac par est, cum uerisimilitudine tribues subiectis. Exempli loco esto finitio continui Aristotelica, quae in sensu mathematico applicata ualet perinde & de compositis, quae ex compositis minoribus coaluerunt, in illa uero questione adhibita, qua, utrum

COR-

XLV. *Finitio continui Aristot.* Aristoteles enim continua uocat quorum termini seu ultima sunt unum. Hanc finitionem incompletam uoco, quia eius notae non sufficiunt ad explicandam genesin cuiusuis continui. Pone pro hac definitione sequentem: in quo multa numero diuersa ita cohaerere concipiuntur, ut alia interponi impossibile sit, & intelliges hinc, qui ex simplicibus extensum seu corpus fieri possit. Ita enim celeberrimus CANZIVS in idealismo §. 38. *sufficit atomum qualitatem & uim agendi habere. Qua ui posita atomus sine omni superficie lateribus partibusque uires suas alteri atomi applicare, ac differente tum actionis contentione, tum directione, atteret cohaerere, ideoque ui agi poterit. Sic enim coeuntes distinctae infinitis modis uires multitudinem, multitudo quantitatem, quantitas extensionem tandem componit.*

corpora e simplicibus oriantur, disquiri-
tur, meteorum negatiuam gignit.

Pone ulterius demonstrationem in- XLVI.
gredi notionem, quae saltem synonymum *Meteo-*
est definiti, uel plane decepatrix, & con- *defini-*
cedes in casu altero nihil, id est, con- *tionis*
tradicientia pro uero poni, & poni qui- *identica*
dem principii loco, in primo, pro di-
stincta, qualis omnis esse debet defini-
tio, minus distinctam assumi notio-
nem, saepius etiam ne claram quidem,
hinc utrobique demonstrantem scientiam
mentiri, adeoque meteorum committere
(per axiom I.) si, quod ubique suppo-
no, rem sublimem meditetur.

Sume deinde terminos uagos, im- XLVII.
proprius, & inanes, sublimia petentem *Meteo-*
adhibere, & concedes, puto, non eun- *rum ex*
dem eum constanter significatum obser- *terminis*
uare, non porro illam eum uoce con- *uagis,*
iungere notionem, cui significandae de-
stinata est, imo, quod ad tertium, nul-
lam, quin deceptricem, cum ea combi-
nare. Quae cum ita sint, non est ut
dubites, propositiones eum partim ua-
gas fundere, tales puta, in quibus uel
subiectum, uel praedicatum non ita ex-

*Exem-
plum
horum
omnium
indiffe-
rentia
aequili-
brii.*

*XLVIII.
Meteo-
rum ex
studio
hypothe-
sum.
Demon-
stratio.*

hibentur, ut huius exigit determinatio, partim nihil significantes, adeoque minus ueras, quas tamen ueras esse supponit, propterea quod, pro opinione sua, cum terminis illis notiones se iunxisse legitimas, ex his argumentatum esse, adeoque ex principiis certis se intulisse, sibi blanditur. Id quod meteorum non possum non uocare. Scatent his philosophi antiquorum cum profani illi, tum scholastici. Notionis deceptricis uero meteorum uix insignius Kinghii indifferentia aequilibrii inuenies, quam perpulcre decolorauit celeberrimus Polyhistor dixerim paene pansophus, LEIBNITIVS.

Denique cum hypothesis, qualis qualis sit, propositio saltim probabilis maneat, probabilis uero possit etiam falsa esse, qui uero in demonstrandis dogmatibus eam adhibet, ut ueram supponat, (per indolem demonstrationis, quae non nisi uerarum patiens est) uides errorem hic iterum committi, qui speciem ueri refe-

XLVII. Kinghii indifferentia. Euoluendus tibi hic est liber eius, de origine mali iuxta exemplar Londinense editus Bremae 1704. euoluenda item LEIBNITII theodicea, qua in examinatur.

referat, adeoque meteorum. Id quod ^{Exem-} uolebam, & exemplum illorum com-^{plum.} monstrat, qui systema influxus, ut vocatur, phyci, tanquam inuictam ueritatem nobis obtrudunt.

Tantum etiam abest, ut hic obliuio- ^{XLIX.} ni, perinsigne illud meteororum genus, seu ^{Meteo-} speciem, quibus *confusio notionum imagina-* ^{rum ex} *riarum cum realibus causae est*, tradam: ^{confusio-} ut potius moneam, eo impensius nos ^{ne notio-} ab illis caueamus, quo certius est, quod ^{num} *imaginationis ignes mirum quantum me-* ^{imagina-} *teoris sint nutrimento.* ^{riarum} Demonstrationem asserti ut longius repetam, uix putarim opus esse, cum, etiam me non ^{cum} monente, probe scias, quod plenus ille ^{realibus.} igenii error Idealistarum, eoque magis ^{Exem-} reformidandus quo plus contemnitur, ^{plum} ipsi huic obseruationi originem debeat. ^{error} Notio enim extensi, quae uulgo datur, ^{ideali-} *uis inertiae in materia, elementorum* ^{starum.} *mutua in se actio, & partium simila-* *rium conceptus, imaginaria sunt.* Quibus non perpenfis, sed pro reali extensi
notione

XLVIII. *Meteorum interpretationis.* Hoc quidem quale & quid sit dabitur suo tempore explicandi occasio.

notione habitis, factum est, ut eiusmodi e simplicibus nasci posse negaretur, hinc, corpora phantasmata saltim esse, concluderetur. Nisi me omnia fallunt, uapulant hic etiam complurimi aduersariorum Volfii, dum notionem imaginariam mundi, per horologium animo repraesentati, pro reali eiusdem habent, & nescio quae odiosa inde concludunt.

Meteororum interpretationis. Cuiusmodi meteorum, *meteorum interpretationis*, non inepte forsan, diceretur.

L. Num definitio- nes etiam meteora esse possint? At pergo in efficiendis confectionariis, & nunc quoque demonstro, quod meteora & definitiones esse possint, uel iuuersa ratione, definitiones meteora. Omnis enim definitio, si definitum subiecti loco ponas, definitionem uero praedicati loco, propositionem refert.

Deinde cum ex modo quo ad definitiones cum nominales, tum reales peruenimus, duce Volfio in logica, satis superque pateat, quod illarum formandarum capaces prius non simus, quam complurium notionum aliarum, atque iudiciorum, ope usi fuerimus, palam est, definitiones, perinde atque propositiones sublimes esse posse. Quapropter cum

cum aliae quoque notiones primae sint, adeoque non sublimes, efficio hinc: *notiones siue definitiones, meteora dici posse, & quando uel ex primis sublimes facis, ostendendo id fiat?* *tando scientiam, uel in sublimibus adstruendis errores committis, siue in materia siue in forma, speciem ueri habentes.* Nescio an hic exempli gratia allegare debeam notiones quasdam ontologicas, uiris etiam doctissimis usu uenientes, quas passim inueni, saltem subtimidus faciam, & ne in malam partem interpretentur humanissimi censores perofficiose rogo. *Exempla Definitionis, per notiones antecedentes* Videtur mihi meteorum esse definitio *rationis, per notiones antecedentes* *notio consequens intelligitur, tradita.* Supponit enim notionem notionis, quae in *Ex. c.* psychologia demum traditur, & definitionem rursus mentis, eiusque theoriam, forte non minimam. Taceo, quod, cum omnis ratio ope definitionis proferatur seu ut clarius dicam, ex definitione rei reddatur, theoria itidem non leuis logica supponenda sit, ex qua intelligam, utrum notio illa antecedens in subiecto an in praedicato aptius, requiratur. Ridebis obiectionem. At defines, cum
logi-

logicam supponi quidem in ontologia,
 propter methodum, non principiorum
 gratia, cogitaueris, defines cum ontolo-
 giam philosophiam primam memineris,
 in qua, nisi omnia me fallunt, ita te
 oportet uersari & abstrahere, a notioni-
 bus in logica traditis, ac si eas ignora-
 res. Est enim logica, pars psychologiae,
 adeoque ontologia posterior scientia.
 Notio *antecedentis* & *consequentis* possent
 ut confusae communes supponi, sed
 uereor, an hae, intelligendae rationis
 definitioni, sufficiant. Meteorum mihi
 & iam uidetur *notio possibilis*, passim in
 scriptis Volfianorum obuia, dum expli-
 catur: per id *cuius existentiae* praestandae
 sufficiunt vires alicuius rei existentis. Dum
 enim supponuntur notiones *existentiae* &
uis, & *uirium* ut ita dicam, *praestationis*,
 praeter necessitatem sublimis redditur,
 cum perinde, atque notio rationis, pri-
 mus, & simplicissimus, sit conceptus.
 Male tamen eadem ex ratione, ut putat
 Straehlerus, impugnaretur *definitio eorum-*
dem, quae in aliquo tertio conuenire
 dicuntur. Supponit enim hic conceptus
 exi-

definitio
possibilis
per id
cuius
existentiae
prae-
standae
sufficiunt
vires
alicuius
rei exi-
stentis.

definitio
eorum-
dem
Vol-
fiana an

existentiam quidem unius & multorum, ^{pro}
 non notionem, ut obseruauit doctissi- ^{meteo-}
 mus Schlofferus de cautione in defini- ^{habenda}
 tionibus. Exempla, ubi sublimes no-
 tiones male adstruuntur, scholasticorum
 & Kinghii idea libertatis, cum Melodii ^{porro}
 conceptu eiusdem termini, luculentissi- ^{Kinghii}
 ma exhibent. Quam in rem conferas ^{idea li-}
 uelim cum Leibnitii Theodiceam, tum ^{bertatis,}
 doctissimi Vagneri tractatum, de liberta- ^{& Melo-}
 te, idiomate, ut scis, germanico, diuul- ^{dius}
 gatum. ^{obiter.}

Dici non potest quam uarie multi ^{LI.}
 mortalium sublimia perant, & cum scan- ^{Meteo-}
 dendo non possunt, saliendo tamen ge- ^{rum ex}
 stiant attingere. Pertinent huc illa me- ^{prouoca-}
 teora, quae committi censeo, quando in ^{tione ad}
 soluenda quaestione difficili, & sublimi, mi- ^{miracu-}
 raculum aliquod, aut omnipotentia diuina, ^{lum, nec}
 pro causa allegatur. Miraculum enim, & ^{non}
 omnipotentiam diuinam, quando cogita- ^{omnipo-}
 mus, eiusmodi nobis repraesentamus, ^{tentiam}
 cui quiduis facile peruium est. Hinc ^{diuinam.}
 fit, ut omnes concedamus, posse ab his ^{Demon-}
 causis, ut quiduis, ita phaenomenon ex- ^{stratio}
 plicandum, proficisci. At enim uero,
 cum omnipotentia diuina, in rebus na-
 tura-

Exem-
plum,
systema
causa-
rum
occasio-
narium
Cartesii.

turalibus, nil sine causis secundis efficiat, quas qui allegare nouit, is demum philosophus est, allegare uero, posito miraculo, non possumus quia hoc posito, uires illarum suspenduntur: consequens est, ut, cum potentia diuina, aut miraculum pro causa phoenomenorum ponuntur, causam possibilem quidem suppeditemus, non uero quae actu obtinet: Hinc reuera causam ignoremus, quam tamen nos putamus perspexisse, breuibus, scientiam mentiamur, adeoque meteororum erremus. Loquitur asserti ueritatem, *systema causarum occasionalium Cartesianum*, quod nunquam non miraculum supponit. Licet enim sciam, systema illud ab autore suo saltim pro hypothesis haberi, noui tamen etiam, hypothesisin

LI. *Systema Cartesianum.* Secundum hoc uis animae per concursum DEI determinatur ad eam perceptionem producendam, quae idese materiali in cerebro respondet, & spiritus animales in motu constituti diriguntur per concursum DEI ut per neruos influant in musculos, ut motus ab anima uolitos producant. Quare cum DEVS immediatus motus corporis in gratiam animae, & animam ad percipiendum determinat, miraculum perpetuo fit.

thesin philosophico esse adstruendam. Id quod hic locorum factum nego, exempla alia odiosa omissurus.

Non minus *μετεωρίσται* qui miraculo-
rum ueri nominis causas naturales inuenire ^{LII.}
uolunt, aut inuenisse sibi putant. Quo-^{Meteora}
niam enim miracula ^{eorum}possibilia sunt, ^{qui mi-}
(impossibilia enim si forent, nec DEVS ^{racula}
ea patrare potuisset) & praeterea con-^{natura-}
mune quid habent cum phaenomenis ^{liter ex-}
naturae occultis, quorum causas saepe ^{ponere}
felicissime indagarunt philosophi, insti-^{uolunt.}
tutum specie non caret, reuera tamen ^{Demon-}
inane est, (per definitionem miraculi,) ^{stratio.}
per consequens scientiam mentitur. Id ^{Exempla}
quod meteorum appellamus, & esse Con-^{ex Con-}
noris demonstramus exemplo, ac auda-^{nor}
dacia, in euangelio medici impia. ^{euango-}
^{lio me-}

Postremo loco, a meteororum nume-^{dici.}
ro arcenda esse, non puto *philosophemata* ^{LIII.}
quorum demonstrationem ingrediuntur prin-^{Meteo-}
cipia ex reuelatione petita. Reuelationis ^{rum,}
enim ueritates omnes certissimas esse Chri-^{quod}
stiani largimur. Hinc si rite ex illis infera-^{commit-}
mus, nonnisi certa inde confici concedi-^{tur,}
mus. Vnde fit, ut, cum nec in materia, nec ^{quando}
in forma demonstrationis, quidquam desi-^{demon-}
derari ^{stratio-}
^{nem in-}
^{grediun-}
^{tur prin-}
cipia ex

revela-
tione
petita,

Exem-
plum

Valenti-
ni Alber-
ti ius

naturae
ex reli-
quiis

imaginis
diuinæ.

derari posse uideamus, scientiam nos pu-
temus propositionis demonstratae habe-
re, cuius tamen tam parum sumus com-
potes, quam contra est uerissimum,
quod ueritates reuelationis stricte sic di-
ctae, ab intellectu humano, nequeant
demonstrari, & quod, qui propositionem
demonstratu impossibilem, quantumuis
uerissimam, catenam syllogifinorum in-
gredi patitur, erret. Est itaque meteo-
rum, quod erat comprobandum. Spe-
ctat hanc rem pia licet, quoad theologum
cogitas, a philosopha tamen Valentini
Alberti sententia, qua nobis ius naturae
ex statu integritatis, atque reliquiis ima-
ginis diuinæ effinxit. Perpende, quae-
so, positiones sequentes, ex compendio
iuris naturae orthodoxo theologiae con-
formato, nec puto multum laboraturus
sum, ut tibi meteorum persuadeam
proponi.

*Fons, ait, e quo Christianis pura iuris
naturalis notitia hauriri potest, ac debet,
est orthodoxa doctrina de statu integritatis.*
§. 33. pag. 44.

*Status integer manet principium iuris
naturalis. Nimirum DEI prouidentia &
inte-*

integritate fit, quod post lapsum inter reliquias imaginis diuinae nobis ea con-
 nascuntur principia practica, quae non
 tantum in eodem genere actionis mora-
 is, etsi in minori gradu, hodie possunt
 obuersari, sed & ad eas actiones, quae
 statui corrupto sunt propriae, in eodem
 valore extendi.

*Quicquid ad statum integritatis, ortho-
 doxe expositum, hodie in moralibus ex ali-
 qua parte recuperandum, pertinet, uiribus-
 ue naturae recuperari potest, id iure na-
 turali praeceptum est, ideoque nobis facien-
 dum.*

*Quicquid a statu integritatis orthodoxe
 exposito, nos hodie in moralibus magis, ma-
 iorque, abducit, uiribusque naturae declinari
 potest, id iure naturali prohibitum est ideo-
 que omittendum.*

*Quicquid ex hypothesis status corrupti
 factu necessarium est, aut esse uidetur, &
 iuxta analogiam status integri orthodoxe ex-
 positi fieri nequit, illud iure naturae prohibi-
 tum est. Distinguit quidem autor inter
 philosophiam paganam & Christianam,*

sed dubito an hoc discrimine suspicionem meteori effugiat. Christianae enim philosophiae partes alias non noui, quam ut nihil statuat reuelationi contradicens, non ut principia inde desumat.

LIV. Meteorum, quod comittitur, quando mysteria fidei nostrae sanctissimae audemus demonstrare. Demonstratio. Multo grauius uero meteororum comittunt, qui ipsa mysteria fidei nostrae sanctissimae audent demonstrare. Mysteria enim rationi non repugnare, purior perhibet coetus & urget. Crederes itaque eadem demonstrationis non esse impatientia: quia, quod rationi non repugnat, cum eadem conuenire necesse est. Si conuenit, etiam nexum supponit. Hoc si est, ratio datur mysteriorum. Cuius ratio datur, eius etiam possibilis est demonstratio. Sed repugnat indoles mysteriorum. Praeterea enim quod mysteria esse desinerent, si possent demonstrari, DEVS mysteria nobiscum communicando aliquid fecisse putandus esset, quod sapientiae eius aduersaretur. Tandem, licet non omnino negem posse demonstrari, ab intellectu tamen humano idem futurum, nunquam concesserim. Hinc, quacunque ratione rem sis instituturus, ratiocinia tua ingredientur errores speciem

ciem ueri habentes, hoc est graue me-^{Exem-}
 teorum committes, ut, proh dolor, Da-^{plum}
 riefii loquitur factum, adeo ut poena^{Dariefis}
 alia audaciae opus esse uix putarim, quam^{infelix}
 ut sublato scripti interdicto, idem sem-^{demon-}
 piternum praecipitii iuberetur exstare^{stratio}
 documentum. Certe! purior doctrina^{Trinita-}
 ne hilum quidem inde detrimenti cape-^{tis.}
 ret, quin irriti conatus testimonio, uel
 ingratiis, confirmaretur.

Cum meteorum erretur quando ali-^{LV.}
 quid pro sublimi habetur, quod tamen^{Meteo-}
 non est, sublime uero sit, cui intelli-^{rum,}
 gendo, nonnisi multitudo propositionum^{quando}
 antea cognita sufficit, cuiusmodi in ue-^{principia}
 ritatibus, seu principiis primis, opus^{prima}
 non est: efficitur hinc, nonnisi meteorum^{demon-}
 nobis insinuari, quando quis principia prima^{strare}
 demonstrare conatur. Principium contra-^{uolumus.}
 dictionis, & rationis sufficientis, primas
 cognitionis nostrae ueritates esse, tam cer-
 tum est, quam quod certissimum. Et illud
 quidem prorsus indemonstrabile habe-
 tur, alterum demonstrationem quidem
 admittit, rectius tamen, a casu singulari
 quocunque, cum Leibnitio abstrahitur,

demonstratumque nonnisi notiones rationis nihili & alicuius, se priores, exposcit.

Exempla Dum itaque Strachlerus principium contradictionis demonstrare conatur, meteorum committit, eamque ob rem merito Carpouio uapulat. Meteorum etiam nemo non dicet demonstrationem principii rationis sufficientis, quam & typis excusam, & in collegio quodam MSCto, inueni.

Strachleri demonstratio principii contradictionis & demonstratio quaedam principii rationis sufficientis. Si a uel ex nihilo aliquid fieret, illud nihil uel negatiuum uel priuatiuum est.

Illud dicitur impossibile, ergo ad existentiam uenire nequit.

Si autem a uel ex nihilo priuatiuo aliquid fieri deberet, tum non existens deberet actuare uel effectum producere.

Si non existens actuat, gaudet attributo positiuo actuali.

Eiusmodi attributum uero solum competit realiter existentibus.

Ergo nihilum esset ens reuera existens.

Hoc uero implicat contradictionem.

Ergo si ex nihilo priuatiuo aliquid fit implicat.

Ergo

Ergo a uel ex nihilo priuatiuo nihil fieri potest.

Ergo omne quod est, debet se ad aliquid referre ex quo possit cognosci, cur potius sit, quam non sit (per princ. contrad.)

Hoc uero dicitur habere rationem sufficientem.

Ergo quicquid est habet rationem sufficientem. Medius fidius, nisi totam fere ontologiam prius discas, oportet, quam huius demonstrationis uim perspexeris. Praeter definitiones enim *nihili* & *alicuius* occurrunt termini *existens*, *actuare*, *attributum*, *attributum posituum actuale*, *realiter existens*, *effectus*, omnes theoria principii rationis sequiores, hinc non sine periculo circuli in ontologia committendi, usurpati. Quam pulcre illustris Vol-
fins traducta propositione: *nihil est sine ratione sufficiente*, ad aequipollentem: *si aliquid esse ponitur, ponenda etiam est ratio, cur idem potius sit, quam non sit*, simplicissima demonstratione apogogica, ex praeuio paruo apparatu principiorum,

*Moni-
tum, de
non de-
serendis
temere
definitioni-
bus
Volfianis*

apposite collegit. Obiter hic monito-
rem observationem inseram, quod quam
plurima compendiorum Volfianorum ple-
rumque praeter rem a curatione magi-
stri sui restauratoris, cum in condendis
definitionibus, in quibus sane nemini
secundus est, tum in ordine locandi
ueritates, abeant, tum nescio saepius
quem in finem, dumeta scholasticorum,
quae uir ille acutissimus sedulo cauit,
inferant. Arbitrarias mihi, scio, hic
obuertent definitiones nominales, & or-
dinem scholae, & quaestiones denique
subtiles. At ego rursus conceptum pri-
mum, definitiones & pragmaticas, &
foecundas conclusionum, perfectiones
porro maiores, in collisione methodi de-
monstratiuae, & ordinis scholae, mino-
ribus praeferendas!

LVI.

*Qui me-
teorum
errat is
& mul-
tarum
rerum
& ua-*

Quia sublime definiui per id, quod
nisi intellectis prius compluribus aliis
perspicitur, meteorum autem sublime
mentiatur in scientia, & rursus scien-
tiam in sublimi. intelligitur hinc, cur qui
meteorum errant illustre, seu ut termino

physico

physico utar κατ' ἐμφασιν, saepe & multarum rerum, & uariam, cognitionem uendant. <sup>gnitio-
nem</sup>

Scilicet cum omnis cognitio abeat in ^{uendit.}

E 5

par-

<sup>Probatio
asserti.</sup>

LVI. κατ' ἐμφασιν Aristoteles meteora diuisit, in meteora κατ' ὑπόσασιν quae substantialia sunt, ac reuera existunt, ut pluuia, & κατ' ἐμφασιν quae per illuminationem apparent, non reuera per se existunt, ut halo & parelii. Haec igitur cum sint in mentendo fortiora, intelligis hinc cur meteorum illustre & grauius aliis, meteorum κατ' ἐμφασιν dixerim.

Subinde uelut gemmulae. Meretur hic notari quae LEIBNITIVS in theodicaea decitato superius libro Kinghii iudicauit: Ce principe, d'une election sans cause & sans raison, d'une election dis ie depouilleé du but de la sagesse, & de la bonté, est considéré par plusieurs comme le grand priuilege de Dieu & des substances intelligentes, & comme la source de leur liberté, de leur satisfaction, de leur morale & de leur bien ou mal. Et l'imagination de se pouvoir dire independant, non seulement de l'inclination, mais de la raison meme en dedans, & du bien ou du mal au dehors, est peinte quelque fois de si belles couleurs, qu'on la pourroit prendre pour la plus excellente chose du monde, & cependant ce n'est qu'une imagination creuse, une suppression de raisons du caprice, dont on se glorifie. Remarques

partes tres, historicam, philosophicam, mathematicam, obiecta uero cognitionis, ars quaeuis & scientia exhibeant, miram saepe farraginem rerum conspicias in meteoris, & multitudinem potius rationum, quam uim. Subinde uelut gemmulae, uerae an fucatae nescio, emicabunt similia, sententiolae, rogatiunculae, ut callide demonstratione supersedeatur, curtim & uerbis tertiatis prolata, mox grauiiores & affectum uehementius cientes. Subinde etiam historiolae, fabulae, & alia id genus, non reprehendenda omnino, quin laulanda, si rite

marques sur le liore de l'origine du mal
§. 2. & paulo post.

Il lui donne le meilleur tour possible, & ne la montre que de son beau cote. Il fait depouiller la spontaneité & la Raison de leur auantages, & les donne tous a l'indifference uague. Ce n'est que par cette indifference qu'on est actif, qu'on resiste aux passions, qu'on se plait a son choix, qu'on est heureux, & il semble qu'on seroit miserable si quelque heureux necessité apus obligerait a bien choisis.

Alia id genus. Forte uiuam horum omnium pimaginem dabunt Bailii scripta, qui quotiescumque disputat similia, rogationes, sententiolas, dicta acuta, & id genus alia orationi immiscet.

rite utaris: in meteoris tamen toxicum intellectui subdole propinantia, uel quod hic locorum melius illo est simile, nubem pro Iunone uenditantia.

Non miraberis hinc qui fiat, quod LVII.
multi meteora cum plausu suscipiant, multi *Cur mul-*
illis grauiter offendantur. Nunquam enim *ti meteo-*
non fucus mortalibus imposuit, imo *ra cum*
tantum saepe uis in animos eorundem *plausu*
exercet, ut aegre te patiantur, si eum *exci-*
forte dispellas, & suppeditato quasi quo- *piant,*
dam oculo armato, uidendum praebeas, *multi*
stultum te mercedis loco, coecum, bar- *graui-*
dum, arrogantem, &, nescio quem, *ter*
scepticum nefandum reputantes, qui so- *offen-*
lus nasutulus non uideas, quae uidisse *dantur?*
sapiens multitudo, inde a tanto tempo-
re perhibet. Interdum tam pertinax
est in mentiando, ut uix quisquam tam
lynceus sit, qui idem internoscat a ue-
ro. Qui itaque mirum? quod & me- *Variae*
teora nostra, tanta arte, ut haecenus *eius rei*
commonstrauimus, sublimitatem in scien- *causae.*
tia, uel scientiam rei sublimis mentien-
tia, saepe multos turpiter decipiant.
Ecquis

Ecquis enim mortalium sublime & scientiam non affectet. Ecquis quaeso imperuiam ad haec uiam, licet irrito conatu, peruiam factam esse, si audiat, non laetetur, & pulcrum putet? Quam paucissimi contra illi uel terendae, uel scandendae, uel examinandae pares sunt? Adde lenocinia uerborum quibus imprudentem multitudinem tam facile a uero abducas, quam idem illis persuadeas. Vnde, puto, non potest nou fieri, ut hac esca inescati, multi meteorum cum plausu, plane ut pueri Iunonis auem, excipiant, offendantur contra, quibus meliora praecordia finxit Titan, qui acutiores in uidendo sunt reliquis, qui falli & fallere mortales tam deperdite dolent, qui ueritatis progressui obicem poni, & tot homuncionum non euitanda praecipitia, ex tam male petito sublimi subtacite ingemiscunt.

LVIII.
*Quod
 meteo-
 rum
 speciem
 magnam*

Vnicum hic adhuc praetereundum non est, non leuem speciem meteororum conciliari, quando eius usus singulares in philosophia praedicantur. Comme-

mini

mini enim in hoc hypothesium & ueritatis omnis, criterium poni a philosophis, quod aliis explicandis, illustrandis, comprobandis inferuire debeant. Ex quo patet, quod si aliquis in cumulando usu meteori felix est, is multum persuadendo fit consecutus, & meteorum suum fortius commendet. Mirum enim quantum mortales delinire solet philosophema, si probes, non soli saltem scholae commoda praebere, sed uitae etiam cuicunque, siue tecum agas quid, siue cum alio contrahas, siue domui siue reipublicae operam naues, siue denique sanctioribus negotiis interfis.

*acquirat
quando
eius usus
singula-
res in
philoso-
phia
praedi-
cantur;*

Quia neque ex illegitima propositionis alicuius demonstratione, eiusdem falsitas consequitur, nec uera propositio demonstrationis cuiuscunque est patiens, fieri sane potest, ut meteorum siue scientiam mentiatur siue minus & uera & falsa esse possit propositio. Vnde consequens est, ut si aliquis ueram demonstrationem inueniat, ex falsa, & meteo uera euadat, & contra fraude de-

*LIX.
Quod
meteo-
rum &
uera &
falsa esse
possit
propositio.*

demonstrationis detecta meteorum pro ueritate habitum, plausu sui excidat. Cauebis itaque lector, ne idcirco statim pro falsa reputes thesin, quae demonstrationem mentitur. Periculum enim est, ne alius te perspicacior, eam rite demonstrando, audaciam tuam reprimat.

LX
*An idem
etiam
princi-
pium sit?*

An meteorum etiam principium esse possit, non est, ut pluribus disquiram. Cum enim uaria ratione scientiam tentet, promat & ostendet, utique probabile est, non frustra labores illos suscipi, sed poni potius aliquid, ac stabiliri, ex quo philosophemata alia intelligi posse putatur, cuiusmodi res, ut nemo non scit, principium uocari solet. Potest itaque esse principium, sed plerumque nonnisi hypothesis uel opinio ob defectum certitudinis, ut dicitur scientificae.

LXI.
*Quod
meteo-
rum*

Quapropter cum grauior sit error, qui in principiis committitur, quam qui conclusiones afficit, intelliges hinc &

gra-

gradus dari meteororum, & aliud ^{gradus}
alio grauius peccare. Quodsi itaque ^{dentur.}
animo tuo ordinem stiteris disciplina-
rum philosophicarum, & singularum in
illis ueritatum, nullo, quod opinor, ne-
gotio inde efficies meteora ontologica
grauiora esse psychologicis, psychologi-
ca logicis, physicis deinde cosmologica,
moralibus theologica & psychologica,
ea denique, quae in disciplinarum ini-
tio committuntur, illis quae in medio
uel fine offendimus.

CAPVT IV.

DE

CAVSIS METEORI NEC NON
CAUTIONIBVS IN FVGIENDO
DIIVDICANDOQVE METEO-
RO OBSERVANDIS.

LXII.

*Transitio
qua
peracta
allegan-
tur.*

Cum ex haftenus disputatis constare
putem, meteorum philosophi-
cum in malorum numero esse, quo
cum saepe philosophis est decertandum:
utique instituti rationis erit, ut breuibus
& causas tanti mali, in genere licet, in-
quiram. Taceo quod & promiserim,
&, cognitis causis, felicius timores a
portento illo ex hominum animis cum
propulsari tum caueri possint.

LXIII.

*Causae:
a) negle.
Etus logi-
cae pra-
cticae.*

Principem uero causam meteori re-
puto neglectum logicae practicae, seu si
malis, utentis artificialis. Hanc enim qui
ignorat, docentem licet perfecte noue-
rit, non nisi secundum naturalem potest
agere, quae quoties nobis imponat, uel
me tacente, norunt harum rerum intel-
ligentes, hinc nequicquam ambigent,
inde mecum tristem illorum meteororum

rum originem deriuare, quae scientiam in sublimi mentiuntur: maxime cum illi homines cognitione docentis decepti, secundum artificialem se omnino agere, perditae sibi blandiantur.

Secundo loco in causis meteororum LXIV.
 censeo esse, *neglectum ordinis ueritatum* b) Ne-
naturalis, qua altera alteram excipit in glectus
ordinis
 scientiis. Hoc enim neglecto gradatio- uerita-
 nem ueritatum imus perditum, hinc & tum na-
 pessum imus sublime, & quod sublime turalis.
 non est turpiter pro eodem reputamus,
 meteoris hinc fenestram aperimus. Hoc
 enim sublime mentitur.

Non parum quoque *confusio finium* LXV.
indolis scientiarum huc confert. Id enim e) Con-
 quoties fit, toties perinde esse putamus, fusio
finium
 undecunque principia ad probandum & indo-
 mutuemur. Theologus in rebus philo- lis
 sophicis rationibus utetur reuelationis, scientia-
 & philosophus demonstrationibus adue- rum,
 tus, demonstrare conabitur mysteria, pla-
 ne contra indolem reuelationis, cuius
 uel maxime est ueritates nobis insinuan-
 di quae uim rationis omnem transcen-
 dunt,

dunt, hinc pie, ob auctoritatem diuinam sacrarum literarum credendas non demonstrandas proterue, propterea quod si possent rationibus fulciri, nescio cur debuissent reuelari. Perinde ut fini ac indoli philosophiae repugnat, uti praemissa alia quam cuius ueritatem & rationem perspicere quiuis potest qui ratione sua, & uti uelit rectissime, & utatur.

LXVI.
d) *Studium
hypothesium.*

Forte etiam non aberrauerim a uero si scaturiginem quorundam meteororum *studium hypothesium* dicam. Hypotheses enim explicandis phaenomenis adhibemus. Quam quidem rem ubi aliquando feliciter cessisse uidemus, plus ultra imus subaudaculi, nescio inclarescendi ne studio, an quod leuiter aberratum errorem non putemus, nec iam fingimus alias aliasque opiniones, sed illis diu multumque cogitatis, ut uulgo ementita ac falsa dum ueterascunt, pro uero habemus.

[LXVII.
e) *Definitio.*

Mathesin philosophiae longe utilissimam existere, nemo non sapientium ultro

ultra largitur, aliter tamen definiunt, ^{mathe-}
aliter item loquuntur mathematici ac ^{matica-}
quidem philosophi, qui ut terminorum ^{rum}
inanium impatientes sunt, ita contra ^{incauta}
mathematici eorundem amantissimi, ut ^{applic-}
uidere est in terminis *infinite parui*, *in-* ^{tio.}
finite magni, *extensionis*, *puncti mathematici*
& aliis quibuscum notiones saltim ima-
ginarias combinare solent. Vnde non
male fontem meteororum allegauero,
imprudentem definitionum mathematicarum
applicationem in philosophia. Audi quaeso
Baptistam du Hamel academiae scientia-
rum Parisiensi olim a secretis in philo-
sophia uetere & noua de extensione li-
neis punctis, magnitudine & quantitate
continua mathematicorum, apud Volfium
differentem, (Ontol. §. 805.) *Cum nihil*
eorum, inquit, *uere existat, nisi in ideis*
nostris suas sibi demonstrationes Geometrae
seruent, non ad physicam eas transferant,
quae non lucem sed maiores huic scientiae
offundunt tenebras. Non quod demonstra-
tionis Geometricae non magno sint usui in
rebus physicis, sed cauendum semper est,

ne id, quod mens sibi fingit, idque non
sine ratione hoc ipsum simili prorsus modo
in rerum natura inesse temere indicemus.
Hinc enim tot paralogismi & falsae de-
monstrationes oriuntur, quod ab abstracta
rerum cognitione ad concretam, ut ita di-
cam, & ad res ut sunt in se ipsis, minus
caute transeamus.

LXVIII

Quantum
do non
syllogi-
stice sed
enthym-
ematici-
ce argu-
mentari
a tene-
ris asue-
vimus.

Ne in indicandis fontibus meteoror-
um multus sim cogitent, postremo
methodi mathematicae intelligentes, an-
tequam non haec praeceptum ad meteora uia sit,
quando antequam demonstrationi adsueuimus
eiusdemque habitum consequuti sumus, vel
antequam demonstrationem formauimus, non
ad formalium syllogismorum normam eam
exegimus sed ut uulgo solent insinuari, ani-
mo concepimus, breuibus, quando non syl-
logistice ut dicitur, sed enthymematice argu-
mentari a teneris consueuimus. Accidit
enim ut saepe saltum imprudentes com-
mittamus, ut maiores supponamus quae
uniuersales non sunt, ut negatiua pro
infinita utamur, indefinitam saepius uni-
uer-

uersaliter ualere iubeamus cum tamen non possit, & id genus alios errores erremus, a quibus uidefis, an sine forma ratiociniorum legitima tibi possis cauere, aut medelam iisdem afferre.

Ecqua igitur, inquis, ratione cauebo meteora? Facilis est responsio ordine LXIX.
 ubique incedes, graduum siue praemis- *Qua ratio*
 sarum nullam omittes, syllogismis, ue- *tione*
 ritatum omnium Lydio lapidi uerissi- *cauere*
 mo, studebis, operam porro dabis de- *meteo-*
 finitionibus, id est notionibus com- *rum de-*
 pletis atque determinatis, hypotheses a *beamus,*
 ueritatibus distingues apodicticis, demonstrationem ingredi non patieris propositiones nisi satis probatas, uel axiomata uel experientias indubias, ueritates reuelationis cum philosophicis non confundes, uerbo & pius eris & rationi, in primis logicae, studiosissimum te praestabis. Hoc si feceris ausim asse- epilogus.
 rere te meteororum genus quoduis facile euitaturum, quatenus nimirum fieri

per intellectus humani imbecillitatem poterit, cuius si memor es, & mihi de meteoro differenti, meteorum, si quod commisi, condonabis, & disces quam grauis sit error, cum ne ab illo quidem uitari possit, qui quid sit, & quomodo fugiendum, tam multis docuit.

INDEX RERVM.

A.

- A**dorae lux meteorum orationis XXX.
Alberti Valent. eius ius naturae est meteorum LIII.
Aristotelis meteorum XLV.
Autor quid de Stoicis sentiat XIII. de meteoro philosophico agens physicos imitatur XIV. non scribit contra Bruckerum XV. qualem se uelit iudicari. ibid. dissentit a communi sententia de Stoicorum sapiente XVI.

B.

- Bailius Petr. mirus artifex meteororum XLII. b.
Barbara uocabula meteora orationis XXXI.
Bonum ex sententia Stoicorum quid XXIV.
Bruckerus Iac. eius iudicium de Stoicorum philosophia III. V. contra eum non scribit autor XV.
Buddeus Franc. eius iudicium de Stoicis XI.

C.

- Canzius XLII.
Carpouius contra Dariesium XLI.
Cartesii meteora LI.
Cato Stoicorum sapiens perfectus XVII.
Causarum occasionalium systema meteorum LI.
Cautiones euitandi meteori LXIX.
Chrysippus magnus dialecticus XX.
Confusio finium & indolis scientiarum causa meteororum LXV. definitionum mathematicarum cum philosophicis causa meteori LXVII.
Connor, eius meteorum LI.

INDEX.

Conuersio propositionum incauta meteorum XL.
& XLII. b.

Cynici eorum habitus XIX.

D.

Dariefius committit meteorum in propositione,
quod omnis spiritus plurium personarum capax
sit XLI. eius demonstratio trinitatis meteo-
rum LIV.

Definitiones pragmaticae falsae fons meteori XLI.

Definitio Volfiana de DEO an sit meteorum XLIV.

Definitio identica ecquando meteorum XLVI.

Definitio rationis quorundam, meteorum L.

Definitiones Volfianae non sunt temere deserenda
LV.

Definitiones mathematicae caute sunt adhibenda
LXVII.

Demonstrare & demonstratio quid sit? XXXIX.

DEVS Stoicorum quid? XXI. XXII.

DEVS quomodo colendus ex sententia Stoico-
rum XXIV.

Dialectica Stoicorum XX.

Digitos Stoici uarie inflectunt XX. b.

Doctrina purior an detrimentum capiat ex me-
teoro LIV.

E.

Ennodius est exemplum dictionis inanis in me-
teoro XXX.

Enthymematicae argumentationis nimius usus
causa meteori.

Eorundem definitio Volfiana an sit meteorum L.

Epictetus, eius consilium qualem se gerere oporteat
in aduersis.

Exi-

INDEX.

Existencia, ab eius unitate an ualeat consequentia
ad unitatem subsistentiae XLI.

Extensionis notio mathematica meteori causa
LXVII. XLIX.

F.

Farrago rerum sustentat meteorum LVI.

Fatum Stoicorum XXII.

Forma demonstrationis quid XXXIX. ecquando
meteorum sit XL.

Formales syllogismi eorundem neglectus causa
meteori LXVIII.

G.

Gatakerus Thom. eius iudicium de Stoicis XI.

Gestus Stoicorum XX.

Gradus meteororum, an dentur LXI.

Grauiusne meteorum unum sit alio LXI.

H.

Habitus Stoicorum & Cynicorum XIX.

du Hamel eius sententia de definitionibus mathe-
maticis LXVII.

Historiolae meteori nutrimentum LVI.

Horatius XXX.

Hypotheses earum studium causa meteororum
LXVI

Hypobrichium irrespirabile quid? XXXI.

I.

Idealistarum meteora XLIX.

Ignis hunc cauet Stoicus XXIV.

Infinite paruum,

Infinite magnum cuiusmodi sint LXVII.

Influxus physicus an sit meteorum XLIII.

Interrogatiunculae mirum quantum conferunt ad
meteorum LVI.

INDEX.

Ius naturae Valent. Alberti est meteorum LIII.
K.

καθήκοντα Stoicorum quid XXIV.

κατορθώματα, quid XXIV.

Kinghii meteorum XLVII. L.
L.

Leibnitius contra Kinghium XLVII.

Libertas Stoicorum XXII.

Lipsius eius iudicium de Stoicis X.

Logica practica eius neglectus causa meteororum LXII.

Lucianus eius iudicium de Stoicis IX. a
M.

Materia demonstrationis quid XXXIX. ecquando meteorum XLIII.

Materia quid sit XLII. a. & b.

Mathematici aliter definiunt, aliter item loquuntur ac philosophici LXVII.

Me uox sublimis XXIX.

Melodii meteorum L.

Meteori uocabulum cuius indolis I.

Meteorum philosophicum ex mente Bruckeri quid sit? IV.

Meteorum est Stoicus in habitu & cultu XIX.
in uerbis & gestu XX. in physiologia XXI. in uita XXIII. in disciplina XXIV.

Meteori etymon XXVI. quid significet ibid.

Meteorum physicum quid XXVI.

Meteorum orationis XXVII. num proprii an improprii significatus sit? XXVIII.

μετεωρολέσχαι quid? XXVIII.

Meteorum orationis an sublime sit XXIX. quo-
tuplex

INDEX.

tuplex & quoad eius criteria ibid. an sit dictio inanis XXX.

Meteorum philosophicum ad cuius similitudinem effingendum XXXII. fit sublime XXXIII. an mentiatur aliquid XXXIV. committitur in theorematibus XXXIII. an soliditatem mentiatur XXXIV.

Meteorum philosophicum cur sublimen scientiam mentiri dicatur XXXII. non solidum sublime ibid. eius genera quot sint XXXVIII. an errores occultet XXXIX.

Meteora num sint definitiones L.

Meteorum interpretationis quid

Meteorum multarum rerum cognitionem uendit LVI. subinde interrogatiunculas adhibet. ibid. cur idem multi plausu excipiant, alii illis offendantur LVII.

Meteorum speciem acquirit quando eius usus praedicantur LVIII. & uera & falsa potest esse propositio LIX.

Meteororum dantur gradus

Meteorum eius causae quot & quales LXII. LXVIII

Miraculum prouocatio ad idem meteorum LI. naturaliter explicatum est meteorum LII. tale commisit Connor. ibid.

Myfteriorum demonstratio meteorum LIV.

N.

Necessitas Stoicorum XXII.

Notiones minus distinctae quomodo diiudicandae XVII

Notio imaginaria sublimis XXXV. XXXVI. eius confusio cum reali est meteorum XLIX.

No-

INDEX.

Notio decepatrix meteorum XLVI.

Notio abundans num meteorum XLIV. incompleta quando meteorum XLV.

Notio rationis, possibilis nonnullorum philosophorum est meteorum L. eorundem Volfiana an sit meteorum. ibid.

O.

Officia Stoicorum quae & qualia XXIV.

Omnipotentia diuina, prouocatio ad eam meteorum XLI.

Ontologica meteora grauiora reliquis LXI.

Ordo naturalis ueritatum, eius neglectus causa meteororum LXIV.

P.

Pennatae mortes pro sagittis sunt meteorum orationis XXX.

Persona an eius pluralitas spiritui repugnet XLI.

Phebus gallorum quid XXVIII.

Physiologia Stoicorum XXI.

Plausus cur e meteoro excipiatur LVII.

Plutarchus eius iudicium de Stoicis IX. b

Φοισολογεῖν quid XXVIII.

Praedicatio usus singularis parit meteorum LVIII.

Principia reuelationis in philosophia sunt meteorum LIII.

Principia prima demonstrata sunt meteorum LV.

Principium contradictionis a Strachlero demonstratum est meteorum LV. rationis sufficientis demonstratum est meteorum. ibid.

Principium an possit esse meteorum LX.

Propositio uera an possit esse meteorum LIX.

Prouidentia Stoicorum XXII

INDEX.

Q.

F. Quinctilianus, eius iudicium de Stoicis VIII.

R.

Rationis quaedam definitio meteorum L.

Reciprocicorne animal quid XXXI.

Repraesentationis schema an sit materia XLII. a.

Rudigeri meteora XLIV.

S.

Sapiens Stoicorum perfectus & proficiens XVI.
perfectus num fuerit XVII. quid in illo iudi-
cando observandum. ibid.

Sapiens Stoicorum in uita XXIII. est omnia in
omnibus ibid. qualem se gerere debeat XXIV.

Sapiens *αὐτοχρής*. XXIV

Schema repraesentationum quid XLII. a & b.

Schlosserus.

Scientia Stoicorum XX. b.

Scientia quid sit? XXXIX.

Scientiarum fines ac indoles non sunt confunden-
di LXV.

Seneca eius iudicium de sapiente XVII.

Socrates Stoicorum sapiens perfectus XVII.

Spinozismus Stoicorum XXII.

Spiritus Stoicorum quid XXII.

Spiritus omnis personarum plurium capax, est me-
teorum XLI. an in eo esse possint plures essen-
tiae relatiuae XLI.

Spiritus finitus an habeat corpus XLII. haec pro-
positio an sit meteorum XLII.

Stoici qualis eorum exprobatio? II. XXXIV. Bru-
ckeri de illis iudicium III. V. XXV. Buddei XL.
iudicium diuersum aliorum VI. Tullii VII. F.
Quinctiliani VIII. Luciani IX. a. Plutarchi IX. b.

Lipfii

INDEX.

- Lipfii X. Gatakeri XI. Iac. Thomafii XII. autoris XIII. eorundem fapiens qualis XVI. & XVII. Stoici descriptio quoad habitum XIX. quoad dialecticus est XX. in uerbis XX. a. in gestu XX. b. quoad phyfiologum agit XXI. Stoicorum moralia impossibilia XXV. Christianorum fimiae. ibid. Stoici hypocritae. ibid. Straehleri meteorum LV. Sublime in oratione, quid fit? XXIX. eiusque requifita. ibid. Sublime orationis ducis cuiusdam Genuenfis XXIX Sublime philosophicum quid fit? XXXVI. eius notio quomodo comparanda XXXV. eius affectiones XXXVI. eiusdem species. ibid. Sublime una cum fcientia crefcit XXXVI. 3. idem qui effequutus est, poteft fibi de foliditate gratulari XXXVI. 4. Syluicultrix, quid XXXI.
- T.
- Termini uagi ecquando meteorum? XLVIII. Thomafii Iac. iudicium de Stoicis XII. Trionum fulguris comprehenfio meteorum orationis XXX. M. Tullius Cicero eius iudicium de Stoicis VII.
- V.
- Verba Stoicorum fingularia XX. Verenfelfius laudatus XXIX. Veritates, earum naturalis ordinis neglectus, meteorum caufa LXIV. ab Vnitate existentiae ad unitatem fubfiftentiae an V. C. XLI.
- Z.
- Zeno parens Stoicorum XIX.
- * * *

ORATIO INAVGVRALIS

DE

COMPARANDIS ANTIQVORVM

ET

RECENTIORVM MERITIS IN REM
LITERARIAM.

HABITA THORVNII D. V. FEBR. CIOIOCCXXXIII.

ORATIO
IN AVGVSTIS

MVRO 707111 87 MAY 1967

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Si quid est in euentu rei exoptatae iucunditatis, quod sentio quam sit uerissimum, haberem profecto de quo in praesentiarum & gratulari mihi uehementer possem, & impenfius gaudere, quod coram tam splendida concione uerba facere, docendorum in hoc Athenaeo humaniorum prouinciam auspicaturus, iubeor. Quod enim decem ab hinc annis Gymnasio ualedicens in uotis habui, ut huic musarum fedi, in qua literarum amore a prima iuuentute imbutus sum, operam meam, studiumque, uicissim commodarem, idem, quae summi Numinis est gratia, & VESTRVM in me immortale beneficium MAECENATES, actu hoc solemni, in acceptissimum uideo abire complementum. Proinde, cum nemo non mortalium, quicquid laborum pro uinculo humani generis suscipiendum est, idem patriae causa lubentius, nec non maiori cum uoluptate, eaque calcar nobis addente, felicius agamus: uel unica haec res, Auditores, tenuem meam orandi facultatem & exoptato iuuare posset, & animum addere dicenti, natura paululum, his in rebus, cum coram agendum est, subtimido. Sed cogitanti mihi penitus illam oratoris uirtutem praecipuam, quae ut non pure solum, ut distincte, ut ornate loquamur, postulat, sed ut talia etiam proferamus,

G

feramus, quae sint illis maxime, qui nos audiunt, adcommodata, & apte, & recte, & uerecunde dicta, fluctuo sane animi, atque num dignam VESTRIS auribus materiam inuenero ad differendum, uehementer dubito. Quicquid enim humanae eruditionis circulus, mihi quidem quoad exiguam sui partem cognitus, offert, idem, si aetatis & populorum rationem habes, uel ad prisca illa Graecorum Romanorumque pertinet scriptorum monumenta, uel recentiorum debetur industriae, & doctae illi operositati, qua librorum & rerum copia tantum non obruimur hodie. Antiqua cum circumspicio, habent illa omnino gratiam suam, sunt scitu periucunda saepius, sunt utilia, sunt pernecessaria. Me item quod attinet, & uellem, & deberem forte, pro officii ratione, iis in rebus uersari, Heliconeinque illum amoenissimum inuisendo, pauca inde ferta literarum decerpere, nec non in orationis colligere fasciculos. Sed metuo adytum, AVDITORES, tot hominum qui praeiuerunt eruditorum copia praecclusum, metuo ne dudum ab aliis occupatae res mihi contingant, metuo dumeta & spinas barbariei, in quibus flores illi, ut nostis, saepe delitescunt, dubito tandem illac VOS cum scholastica iuuentute deducere oratione, unde pridem cum summa quisque gloria rediistis. Quid ergo? in recentiorumne segetes descendam, & hic falcem immittam cum uix sementem fecimus? Equidem memini non sine successu dulcissimam Germaniam bonas literas lingua patria praeeuntibus exemplum, Italis, Gallis, Anglis, & colere & propagare, multa subinde inuenire, multa melius

lius efficere, huiusque operae suae, nisi felicioris scientiae, gracilis tamen, uberem sibi uindemiam polliceri. At non idem omnibus ea de re sperare aut expectare collibitum est, tum quod nouelleta, ut ita dicam, literarum nimis incertae spei plerumque habentur, tum quod ea propter in contemptum abire apud plurimos Graeciae Latique studia uidentur. Hoc enim opus esse, hunc laborem, recentiorum, passim uideas, qua ratione spreto dominio quod haec haecenus studia exerceuerunt, indigenae cuiusuis populi musae solum occupare scientiarum, ex hoc legem scribere suis, & animaduvertere in contrauenientes, aliquando cum autoritate sustinerent. Quae cum ita sint, optimum ego quidem reor esse, ut quasi quidam e longinquo constitutus spectator doctarum operarum cum prisca, tum recentioris, seculi, circumspiciam, alterae alteris quoin magis sint utiles, plus deinde habeant gratiae, plus meritorum, plus ergo & gloriae, eas uero eligam, quae & ratio suadet & institutum meum. Scilicet cum in bonam quamuis partem natura propendens sim, in nullius quidem magistri uerba iurabo: At cum hodie, VESTRO beneficio MAECENATES, Latii ciuitate, literarum puto humaniorum prouincia, donatum me uideam, Latium tamen ius, Latia eruditorum statuta mea sponte cum sequar, & laudabo, tum, ut quiritem decet, non procaciter, nec ex infidiis, sed bona causa fretus, aperto Marte asseram. Cui conatui ne uestram gratiam cum beneuole, tum humanissime, pro dignitate qua quemque Vestrum ueneror, AVDITORES

G 2

OMNIVM

OMNIVM ORDINVM HONORATISSIMI concedere dedignemini, etiam atque etiam rogatos Vos submisse nec non perofficiose uolo.

Vix decem lustra pereginus, ex quo Gallus quidam PERALTIVS, hilarioris famae eruditus, carmen academiae scientiarum Parisiensi, de re-stituta Augusti sui protectoris ualetudine impense gaudenti, idiomate sibi uernaculo conscriptum obtulit, idemque *seculum Ludouici M.* uocauit. In quo cum totis uiribus hoc egisset, ut splendido illi concilio persuaderet, non modo non concedere antiquis recentiores, in liberalium artium cultura debere, sed superare eosdem potius tot inuentis rerum, ad scientiarum amplitudinem pertinentium, incredibile dictu est, quam attoniti antiquitatis cultores inauditos conatus exceperint, quamque, iacto hoc uelut altero pomo eridos, illico ad faga, magna animorum contentione, properatum sit. Alii enim pertinaciter auctori assentiri, laudare & uindicare cuncta, alii reiicere penitus, odisse uehementer, & expostulare cum eo neglectum antiquorum, nonnulli funestas simultates false ridere, & fatyris denique alter alteri insultare. Notissimus VOBIS in his sine dubio est CALLIERIVS, non ineptus, mea quidem sententia, censor, sed iudex iniquior paululum in Germanos, & septentrionis accolae, cuius quoties ego *historiam poeticam* huius belli lego, toties fabulam miris facetiis repletam, & uerissimam satyram, legere mihi uideor. Ludit enim insigniter recentiores, nec antiquorum parcit lapsibus, quin scite irrideat, cum instar duorum exercituum, alterum

cum

cum altero depugnantium, utramque nobis partem ob oculos ponit. Et mea sententia, uix quisquam uenustius, maiori cum delectu rerum, gustu literarum humaniorum meliori, curatori denique pugnantium indolis obseruatione, scribere hoc in bello exercitus partis cuiusque, legere imperatores, & horum legatos, instruere aciem, disponere impedimenta cohortium, sales putate atticos, figuras, phrasas & periodos, fingere postremo, acceptiori cum euentu, & lusu ingenii praelia commissa, cladem recentiorum, & uictoriam antiquorum, potuisset, quam idem ille autor. Quicquid lecti ex modernis duces *Cornelius & Tassus* in poetarum legionibus, *Balsacus & Roccalini* oratores inter, aduersus tot ueneranda antiquitatis nomina *Homerum, Virgilium, Demosthenem, Tullium* moliuntur, idem subaudaculi illi, strage operum suorum, & ludibrio temerarii ausus tandem luunt, donec Apollo mediatorem agens litem pro autoritate sua diremit, legem hanc in perpetuum sanciens: ut ne quis recentiorum antiquis se superiorem putet, sed imitetur, sequatur, & uerissimam legem omnis artis liberalis perpetuo habeat.

Apollini, quem praesidem musarum, eruditorum cohors ueneratur, repugnare uelle, summum auditores nefas puto. Eius tamen nomine, si quid dignius, rectam profecto iudicandi ratiocinandi que facultatem habeo. Hanc qui rite init, ille mihi demum magnus Apollo! Inire autem dextre hoc in certamine quis quaeso potest? nisi qui singularum scientiarum statum cum nostri, tum priscae seculi, perpenderit. Quare cum ipse sentiam, quam

fit exiguum, quod ego uel scio, uel iudico, impen-
sius rogatos uos uolo, ut pro suis quisque uiribus,
scientia & humanitate, instar Apollinis mihi sitis,
quem ego, perrorata causa siue antiquitatis, siue no-
strae, ut fertur, deterioris progeniei, sententiam ro-
gem, num quid recte hac in re statuam? Latius
enim me mihi stadium, quam literarum humanio-
rum sumpsisse percurrendum, facile intelligitis.

Et de eruditione mortalium dum loquor, egre-
gie fallerer, nisi Vos, me etiam non monente, probe
nouisse putarem, campum eius qua late extra san-
ctiorum literarum fines patet, his omnium consen-
su, absolui disciplinis & artibus: Iuris civilis pru-
dentia, artis salutaris praeceptis, philosophia, ma-
thesi, & philologiae amoenissimis floribus. Harum
quamlibet quis est qui nesciat uitae humanae causa
addiscendam esse, imo si huic non discitur, nec eru-
ditionis nomine dignam uideri, ut de astrologia
quidem constat, & nefandis eius filiabus chiroman-
tia & necromantia. Vnde non male rem processu-
ram existimo, si ad hanc ueluti normam certamen
exacturus, illos maxime laudauero, qui magis pro-
futura docuerunt. Proinde, cum nequicquam
scientia aut ars, proficiat, quae non ad amussim in-
dolis suae, & regularum inde cogendarum compo-
nitur, illis primas deferam, qui ubique curationem,
& bonum gustum scientiarum produnt. Hoc, si
fecero, non offendam puto qui in inuentione
omnem eruditionis gloriam ponunt, nec plus iusto
tribuam, qui parta tantum tueri, imitari, & ad
„posteris transmittere didicerunt. Clarius dicam,
„quae prisca aetas utiliter inuenit, expoliuit, per-
fecit,

fecit, in illis uincere nostros homines statua,
quantumuis ad idem eos fastigium ascendisse con-
tenderes. Vbi uero quae inuenerunt curis re-
centiorum posterioribus non perficienda solum
fuerunt, sed de nouo elaboranda, uitaeque aptan-
da, ibi nostris palmam deferam.

Theologiam quod attinet nulla de ea lis est.
Nemo enim sanctioris disciplinae uel primis lineis
imbutus, facile negaturus est, feliciores longo no-
stras partes, quam DEI immortalis gratiam uenera-
mur, Graecorum Romanorumque superstitione
reputandas. Scilicet ueri DEI & felicitatis hinc
profluentis ignari homines, nec de inueniendo eo
soliciti, si paucos philosophos excipias, nihil magis
curabant, quam bona societatis, & salutem reipu-
blicae, in qua colenda principes facile dixerim.
Hinc est ut in iuris ciuilis scientia, neminem recen-
tiorum antiquis bellum intulisse inueniamus, quin
laudare uno omnes ore ius Romanum, & nescio
quam profundum sophos in eo, priscisque eius
doctoribus, *Ulpiano, Paulo, Papiniano, Iauoleno,*
reliquis, mirari & ut palladium suum sancte asser-
uare uideamus.

De medicorum prima gloria anceps in initio
uidetur decertatio uictores tamen propositi no-
stros non imprudenter diceres. Magna sunt, fa-
teor, nomina *Hippocratis & Galeni!* At si quid hac in
re ualeo iudicare, maiora meritis suis, minora con-
tra, si scientiae salutaris amplitudinem, grauitatem,
tot inuenta recentiorum, tot curationes ancipites,
feliciter superatas, sine praeiudicata antiquitatis
opinionem, confideres. Aut enim fallor, auditores,

aut is nequicquam magnus est medicus, qui non minimas corporis humani partes nouerit, arterias inquam, minimas uenas, musculos, glandulas, tegumenta, indolem cuiusque, officia, fines, fabricam: animi porro operationes, uim, facultates, affectus, ut morbos animi & corporis internoscat, corpus ut machinam curando tractet, animo rationibus medeatur: mundi deinde uerissimam perspectam habeat faciem, herbas, plantas, mineras ut dicunt, animalia: uires harum rerum omnium rite inquireat, dimediatur, eliciat ope chemiae, & cum natura hominum contendat, uerbo physicam & mathesein exacte sciat, in quibus nisi hodierni excellunt nemo unquam magnus fuit.

Ad philosophos progredior, auditores, quorum familias Graeciae bene multas, illos inquam scholae Ionicae, Socraticae, Cyrenaicae, Megaricae, Academiae illos ueteris, mediae, nouae, Peripateticorum, Cynicorum & Stoicorum parentes, cum sua quemque caterua auditorum dum cogito, nae ego insigniter uapularem, qui cum tam incondito coetu, ut habitu & cultu, ita macie, lurore, contentionibus & rixis, reformidando, rem haberem. Solum uobis *Platonem, Aristotelem & Zenonem*, uiros olim graues & meritorum fama, nostra etiam aetate, egregie conspicuos, ad diiudicandum proponam. Clarus est *Plato* quod multa praeclara de DEO senserit, clarus quod animi immortalitatem abstruxerit, clarus quod cum philosophiae studio mathesein coniunxerit, clarus ob egregiam reipublicae ideam, obmiram denique dictionis suae suauitatem. Nisi tamen uehementer fallor, ipsa haec delinientis
eius

is orationis uis, multa nobis pro uero somnia, &
 iulacra ueri, incantauit. Quis enim VESTRVM,
 aeso, nescit, quam mirifice pii ueteris eccle-
 e patres temeraria illa trinitate Platonis decepti
 t? quem, inquam, fugit quid Cicero de Phae-
 ne? *dum lego assentior, inquit, dum posui librum*
mecum ipse de immortalitate animorum coepi cogitare
ensio omnis illa elabatur. Felicitatemne, quae so,
 st fata expectandam decet? post tot nescio quas
 imi migrationes, ex homine ratione praedito,
 illum fieri gallinaceum, ut Luciani ille lepidus
 ἐκ τῶρ. Platonem enim metempsychosin ani-
 orum statuisse dubio procul est. Deinde illa
 igna perpetua principiorum Platoniorum, ille
 r dialogos philosophandi mos, quibus elabendi
 mper in incertis rima superest, philosophum ne
 cet? Non sine omine profecto ipse sibi Plato
 nex per somnium uisus est cygnus, de arbore in
 borem uolitans, & aucupum ita artes eludens,
 abiam sui interpretationem praedixit. Curatior
 nge *Aristoteles* in multis, ingenium antiquitatis
 excellentissimum. Quamcunque artem posteris
 liquit, in systematis coegit cancellos. In Logica
 nprimis magnum acumen prodidit, eamque pro
 ibus mentis operationibus tractandi, perinde ut
 osius metaphysicae exemplum posteris utilissi-
 um praeiuit, philosophiam practicam laudabili-
 er, in ethicam politicam, oeconomiam diuisit,
 aque in re nostros meritis est habere sectatores.
 Nisi mihi tamen perditae blandior, AVDITORES,
 ecorum magis, homo, regiae Philippi & Alexan-
 tri adscriptus, sectatur, quam honestum. Imo

OVVENVM si audiamus, ne unicam quidem uirtutem in toto Aristotele reperies, quae uere doceatur, ne quid de physica dicam, in qua nubes & inania captat. *Zeno* cum suis discipulis multum meriti sunt de iure naturae, quod egregie excoluerunt, ut uel solum pectus Tullianum, tres illi puto de officiis libri, in quibus Stoicos maxime secutus est, asserti loquuntur ueritatem. Fallunt tamen saepius boni illi homines, fallunt inquam, dum, quod indignum est sapientiae cultoribus, uerbis ludunt, quamquam totum eorum systema morale meteoris cum BRVCKERO accensere, aut pro splendidis habere effatis, quae ut aurora borealis, omnium quidem in se oculos conuertant, illico tamen in nubes & aerem abeant, uehementer dubitem.

Ne Vos longius detineam ac par est, *auditorum*, ingratiissimi profecto forent qui glaciem Graecos in philosophia fregisse negarent. Hac enim uia bis mille annos, quod miror, expeditum iter posteris putabatur. At in hac mundi senecta, hac quaelo annorum hyeme, qua glaciei glacies pertinacior obducitur, phaenomenum puto unum uix leuiter comprehensum, alterum insequitur, nonne opus fuit ut denuo frangeretur? nonne alia uia incedendum fuit? Id quidem num magis scite antiquis fecerint recentiores, illorum esto iudicium, qui philosophorum munia esse, non modo curate omnia definire, sed iudicare apposite, & ratiocinari nexu perpetuo, probe nouerunt. Mihi uincere antiquos illa de causa uidentur, quod denuo systema philosophicum reformare debuerunt.

In mathematicorum familia est conciliatio, si modo ea inter homines, pacis ab omni aevo amantes, opus est. *Theonem* enim *Smyrnesem* in rationibus instituendis *Euclidem*, *Archimedem*, *Apollonium Pergaeum*, in Geometria, *Vitruvium* & *Archytam Tarrentinum* architectum alterum, alterum mechanicum, *Hipparchum* & *Claudium Ptolomaeum* astronomos, nemo non mathematicorum ut patres ueneratur. Imo, HUGENIVM si audias, nequicquam ille acutiores antiquis suos homines putat. Id quod summam humanitatem interpretaturus, in meosque conuersurus usus, uere mihi persuadeo, pari eos cum Hugenio humanitate futuros, humanitate inquam pari, si uiuis adhuc superessent, & illos recentiorum profectus in algebra, in sublimiori geometria, mechanica, optica, hydraulica, astronomia, geographia, ipsi perciperent palmam nostris mathematicis delaturos.

Transeo hinc ad philologiam & dulcissima humanitatis studia, quo nomine idem olim quod literarum, testibus cum *Gellio*, tum *M. Tullio* Archiae poetae causam agente ueniebat. Literae enim ut ab artibus popularibus, grammatica, musica, gymnastica, pictoria, segregabantur, ita nonnisi a politissimo quoque sunt adamatae. Pertinet huc cultura linguarum Graecae perinde, atque Latinae, eamque ob rem rhetoricae, poeticae, & historiarum diligens ac indefessum studium. In his nisi ueteres stadium feliciter decurrerunt, nostrorum statio nunquam continget. Qui enim artem non modo inuenit, sed praeceptis muniuit, & perfecit, ille, ut dixi, omnia praestitit, quae ab humana expectare

pectare potuisses industria. Idem uero fecisse cum Graecos tum Romanos, Aristotelis, Tullii, Horatii & F. Quintiliani luculenter comprobant scripta, quae de fingendo uel oratore uel poeta posteris reliquerunt. Perpendite quaeso, auditores, quod scio dudum fecistis, docta haec monumenta, examine, ad rigidissimam ea rationis legem componite, partem cum toto finem cum mediis contendite, me dius fidius nisi suauiissima inter examinandum uoluptate perfusi, uere de amico ubique sitis gauisuri consensu, uere inquam humane mentis in omnibus indolem ueteres sequutos esse, intellecturi. Fatetur hoc ultro de Aristotelis & Horatii arte poetica, magnum Lipsiensium nomen GOTTSCHEDIVS. Nec dissentiunt SCALLIGER & DACIERIVS. Alii etiam VOLFFIVS ac ROLLINVS Rector Parisiensis, dum ueteres sequuntur, dum quicquid sapiunt ab illis habent, facto hoc satis puto loquuntur, superiores se longe existimare antiquos. At quid dicemus cum illas manus poetarum, & oratorum, illas inquam leges utriusque eloquentiae, Homerum Demosthenem, Isocratem, Virgilium, Tullium, Ouidium, Horatium producam.

Nemo hucdum repertus est, qui epico carmine Virgilium uicerit, nedum Homerum, illo licet multo inferiorem. Equidem Italorum *Torquatus Tassus*, cuius poema, Hierosolymas liberatas, in polonicum etiam idioma conuersum memini, unicus e recentioribus esse uidetur, qui uelut alter quidam Turnus cum Virgilii Heroe Aenea certamen ineat, at pari facilitate ut ille uincatur, si pulcherrimas

Vir.

Virgilii inuentiones, cum magicis Tassi incantationibus, Godofredi sui indiuiduis comitibus, compares. In elegis, in odis, in eclogis summum quidem Germania nostra assequuta est culmen. Clari enim sunt **LOTTICHIVS SECVNDVS**, ab **HOFFMANNSVVALDAV**, **NEVKIRCHIVS**, **GOTTSCHEDIVS**. Sed praeiuerunt tamen exemplum *Ouidius*, *Virgilius*, *Horatius*, pater ille Lyricorum, plenus iucunditatis & gratiae, nec non figuris ac uerbis felicissime audax. In comicis perinde est, quis uincat. Quodsi tamen comœdiam agere fas est, ut ego quidem ius naturae politicum pro norma habens, non negauerim. talem eam esse oportet, qualem nobis **GOTTSCHEDIVS** ex scriptis antiquorum finxit. Ergo in his quoque uincunt.

Deinde quis est qui ex nostris oratoribus flumen illud orationis in *Demosthene* & *Tullio*, illam orandi uim & copiam, illum ordinem diuidendi, puritatem, numeros, & flores, illam denique *T. Lii* & *C. Iulii Caesaris* natiuam in scribenda historia pulchritudinem adaequet. Tam certum est, quod ueteres illi sine exemplo eloquentes fuerint, ut **CALLIERIVS**, nonnisi ad mouendum risum, unum e causidicis Parisiensibus Balsacum nomine, deinde Gasconensem Calprenedium, & famatum Don Quixotti parentem (Michaelē de Ceruantiis) dumuiris illis oratorum Demostheni & Ciceroni opponat.

Ego quidem, **AVDITORES**, si forte optando ad eloquentiam horum uirorum pertingere possemus, uellem nunc quam maxime, non ex proteruia,

teruia, sed pia & grata erga Vos mente, optare, ut ad breue saltim temporis spatium, Tullianam illam in dicendo ubertatem, imitando assequi possem, quam tribus, post reditum in patriam, orationibus, omnium plausu, laetissimus ex penu ingenii sui prodidit. Nullus enim dubito quintum, qui potissimus orationis meae finis est, in agendis gratiis VOBIS optimi MAECENATES, in referendis Vobis auditores, in declarandis studiis Vobis Collegae suauissimi, in offerenda opera uobis lectissimi iuuenes, cumulate satis officii mei partes explerem, & ita patrios lares, musas patrias, PATRONOS & sacra auita, hilarius multo Cicerone reuiferem, dum non proscriptus urbe, sed mercatum bonas literas in Saxoniam missus, redeo cum tenui licet, aliquo tamen, foenori exponendo apparatu literarum. Sed meo me modulo metiemini, & gratum meum animum ex intentione potius, quam facto iudicabitis. Agnoscere se debitorem perpetuum, quibus beneficiorum cumulum acceptum ferimus, solae & per exiguae clientium sunt facultates. Idem & ego facturum, sanctissime in me recipio, PATRONI munificentissimi, nullum unquam tempus futurum, quo VESTRORVM in me beneficiorum intermoritura sit memoria. Aeternum, inquam, VOBIS obstrictus uiuam, quod patriae me amantissimae reddidistis, quod ornastis docendi prouincia, quod alias non paucas beneuolae in me uoluntatis exstare uoluistis significationes. Utinam VOS diu saluos & incolumes rei publicae praeesse contingat. Utinam pietatis er-

ga VOS gratique mei animi, ut certe uolo, exemplum iuventuti scholasticae utilissimum praeceam, cum eaque merita VESTRA in patriam gaudeam saepissime, & gratuler. Vtinam per omne id tempus, quo munere demandato fungar, literulae meae nonnihil frugis sint. In florida enim ferta abire qui possent, fluentis per se lymphae destitutae?

VESTRA haec potius gloria erit magnifici & amplissimi SCHOLARCHAE, quibus SENATVS Magnus Gymnasii nostri curam commisit. VESTRVM hinc sapiens consilium, & mandata, uberrimum semper fontem, in hortulos nostros dimanantem, (sunt enim scholae antiquitus horti & seminaria literarum uirtutumque,) gratissimo ac pio animo interpretabor, utque id quam diutissime VOBIS praestem, eum supplex rogabo, qui & conatibus VESTRIS, & rigationi dabit sine dubio sanctissimum incrementum.

Agedum Rector huius Gymnasii longe celeberrime, Fautor & promotor studiorum meorum aetatem colende, Vosque Professores & Collegae aestumatissimi, in uestrum me consortium, uolente ita SENATV, recipite, cumque sitis diu his in rebus exercitati, uiam praecite, docete ac instruite, quam scite a dicto illo fonte gratiae, qui nos irrigat, riuuli commodorum in seminarium nostrum, cis & cultra per arbusta illa, oculis nostris subiecta deduci opportune debeant. O quam felix fors mea reputanda, quae me & doctissimis uiris, & meis olim praeceptoribus, iisque & amantissimis mei, & humanissimis, laborum esse focium uoluit. Nunquam sane tuam in orbe
erudito

erudito famam doctissime Zorni cogito, quin patriae, quin Gymnasio, quin mihi gaudeam, quod nobis omnibus TVA eruditione coram frui liceat.

Nec Vestram praeceptores iucundissimam operam mihi nauatam, & doctrinam multo rerum usu confirmatam, animo uoluo, quin & pristini fauoris spem concipiam, & uiua in Vobis institutionis exempla habeam, quae nunquam non sequar & imitabor. Faxit igitur summum Numen ut coniunctionis nostrae, ut laborum Vestrorum, ut conatuum meorum, Vestris subue-recunde aemulorum, exoptati semper successus contingant.

Vobis uero lectissimi iuuenes qualem quaeso orationem insinuabo. Admoneamne, ut bonae plantae in nostro seminario sitis, an tales iam esse laudem? Laudarem nisi speciem hypocrisis haberet, laudare quem nondum cognoueris, admonerem nisi prouida Patronorum cura iam prospexisset, ne quid inter uos fungi, aut stipitis aut lolii succresceret. Igitur hoc saltem uos rogo, ut & diligentiam mihi & amorem, & humanitatem praestetis, atque a me uicissim paria expectetis studia, uinculum nostrum in dies confirmatura. Hoc enim opus hic labor docentium discipulorumque est. Dixi.

erudito famam doctissime Zorni cogito, quin patriae, quin Gymnasio, quin mihi gaudeam, quod nobis omnibus TVA eruditione coram frui liceat.

Nec Vestram praeceptores iucundissimam operam mihi nauatam, & doctrinam multo rerum usu confirmatam, animo uoluo, quin & pristini fauoris spem concipiam, & uiua in Vobis institutionis exempla habeam, quae nunquam non sequar & imitabor. Faxit igitur summum Numen ut coniunctionis nostrae, ut laborum Vestrorum, ut conatuum meorum, Vestris subuecunde aemulorum, exoptati semper successus contingant.

Vobis uero lectissimi iuuenes qualem quaelo orationem insinuabo. Admoneamne, ut bonae plantae in nostro seminario sitis, an tales iam esse laudem? Laudarem nisi speciem hypocrisis haberet, laudare quem nondum cognoueris, admonerem nisi prouida Patronorum cura iam prospexisset, ne quid inter uos fungi, aut stipitis aut lolii succresceret. Igitur hoc saltem uos rogo ut & diligentiam mihi & amorem, & humanitatem praestetis, atque a me uicissim paria expectetis studia, uinculum nostrum in dies confirmatura. Hoc enim opus hic labor docentium discipulorumque est. Dixi.

Centner, Gottfried,

Godofredi Centneri De meteoro philosophico liber commentarius accessit
oratio publice habita de comparatis antiquorum et recentiorum meritis in
rem literariam

Dantiscum 1744

Diss. 36#Beibd.13

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10839270-2

VD18 14421089-001